

GAZETA LITERARĂ

Anul VIII nr. 32 (386)
joi 3 august 1961

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

8 pagini 50 bani

Vizita noastră în Uniunea Sovietică va prilejui o nouă afirmare a hotărârii comune a popoarelor romîn și sovietic, ca și a popoarelor celorlalte țări socialiste, de a face tot ce le stă în putință pentru întărirea păcii în lume, pentru promovarea principiilor coexistenței pașnice, pentru soluționarea pașnică a problemelor litigioase și însănătoșirea climatului internațional.

(Din cuvîntarea rostită de tovarășul Gheorghie Gheorghiu-Dej, la sosirea la Moscova a delegației de partid și guvernamentale a R. P. Romîne).

PROGRAMUL CONCRET AL ÎNĂNTĂRII SPRE CULMILE COMUNISMULUI

Comunismul, vizat de aur al minților luminate și al inimilor generoase, cu secole și decenii în urmă s-a scutit doar o utopie, conceput științific de genul lui Marx și Lenin, transformat într-o mișcare puternică, năvalnică, odată cu apariția proletariatului și a partidelor lui marxiste, transpus în activitate practică de luptă a poporului sovietic, care a construit socialismul sub conducerea P.C.U.S. — comunismul a devenit un fel concret și arătat în următorii 20 de ani societatea comunistă va fi construită în linii mari în U.R.S.S. Construirea depășea a societății comuniste va fi desăvârșită în perioada următoare.

Căile spre obținerea acestei victorii — cea mai mare din întreaga istorie a omenirii — constituie conținutul esențial al Programului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, al cărui proiect a fost publicat în presa și supus examinării și discuției poporului sovietic, urmînd a fi aprobat la apropiatul Congres al XII-lea al P.C.U.S. Nu există om al minții, pe întreg cuprinsul pămîntului, care să nu încerce o profundă emoție citind în acest însușitor Program manifest cuvintele: „Partidul proclamă solemn: Actuala generație a oamenilor sovietici va trăi în comunism!”

Publicarea proiectului de Program al P.C.U.S. este un eveniment istoric în viața Uniunii Sovietice, a țărilor lagărului socialist, a mișcării comuniste internaționale, în viața ideologică și culturală a umanității. Document de uriașă însemnătate politică, teoretică și practică, noul Program al P.C.U.S. sintetizează în mod creator practica construirii so-

cialismului în U.R.S.S. și în țările sistemului mondial socialist, reflectă preferențele revoluționare ce au avut loc în lume, analizează în profunzime marile procese ale contemporaneității — întărirea sistemului mondial socialist, criza capitalismului mondial, mișcarea revoluționară internațională a clasei muncitoare, mișcarea de eliberare națională, triumful ideilor comunismului. Pentru prima dată în istorie în acest document este prezentat un plan concret, științific fundamentat, de construire a societății comuniste. Programul P.C.U.S. este o nouă demontare strălucitoare a forței și vitalității marxism-leninismului, a caracterului său creator, veșnic viu; el reprezintă o uriașă contribuție la tezaurul marxism-leninismului, la gândirea contemporană.

Proiectul de Program caracterizează în mod științific societatea comunistă, cea mai înaltă formă de organizare a vieții sociale, a cărei construire a devenit sarcina practică nemijlocită a poporului sovietic.

Partid al comunismului științific, P.C.U.S. rezolvă sarcinile construcției comuniste pe măsura pregătirii și maturizării premizelor materiale și spirituale, călăuzindu-se după ideea că nu se poate sări peste etapele de dezvoltare necesare, după cum nu se poate să îi înlocuiască înaintea.

Proiectul de Program subliniază că sarcina economică principală a P.C.U.S. și poporului sovietic constă în crearea, în decurs de două decenii, a bazei tehnico-materiale a comunismului. În această privință, cifrele conținute în Program sînt de-a dreptul amețitoare.

Încă în decursul primului deceniu volumul producției industriale a U.R.S.S. va spori de circa 2 ori și jumătate, iar în decurs de 20 de ani

— de cel puțin șase ori. Spre sfîrșitul celui de-al doilea deceniu va fi atinsă o producție anuală de energie electrică de 2.700—3.000 miliarde kWh și 250 milioane tone oțel! U.R.S.S. va lăsa cu mult în urmă S.U.A. în ce privește producția pe cap de locuitor. Ea va dispune de industria cea mai puternică și mai modernă din lume, de forțe de producție neegalate și de neconceput în capitalism. Aceasta va constitui baza pentru transformarea treptată a relațiilor sociale socialiste în relații sociale comuniste, pentru o asemenea dezvoltare a industriei și agriculturii care va permite satisfacerea din belșug a nevoilor societății.

Paralel cu făurirea unei industrii puternice, va fi creată în Uniunea Sovietică o agricultură înfloritoare, multilateral dezvoltată și de o înaltă productivitate. Volumul total al producției agricole urmează să crească în 10 ani de circa două ori și jumătate, iar în 20 de ani de trei ori și jumătate. Noul avînt puternic al forțelor de producție în agricultură va permite să se obțină un belșug de produse alimentare pentru populație și să se asigure trecerea treptată a satului sovietic la relații sociale comuniste, lichidîndu-se în linii mari deosebiriile dintre oraș și sat.

Poporul sovietic, care, la începutul operii de construire a noii ordini, a trebuit să îndure toamete, bloca economică, lipsuri și privațiuni de tot felul, poate trece azi, buimădu-se pe puternica sa economie națională în plin avînt, la realizarea sarcinii de importanță istorică mondială — asigurarea celui mai înalt nivel de trai în comparație cu orice țară capitalistă. În U.R.S.S. există acum toate posibilitățile pentru ridi-

Sub semnul prieteniei frățești

La invitația Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și guvernului sovietic, delegația de Partid și Guvernamentale a Republicii Populare Romîne condusă de tovarășul Gheorghie Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C.C. al Partidului Muncitoresc Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne, vizitează zilele acestea Uniunea Sovietică.

Primirea caldă făcută solilor poporului român de către populația Moscovei, atmosfera de înțelegere frățescă în care se desfășurau convorbirile dintre delegația de partid și guvernamentale ale celor două țări surori dovedesc legăturile trainice de prietenie existente între poporul român și poporul sovietic.

În cuvîntul de salut adresat delegației romîne, tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov sublinia, referîndu-se la prietenia dintre cele două țări ale lagărului socialist: „Acordăm, dragi prieteni, o mare însemnătate vizitei dvs. în Uniunea Sovietică. Noi vedem în această vizită o nouă manifestare a născuții răcii și guvernamentale ale celor două țări surori dovedesc legăturile trainice de prietenie existente între poporul român și poporul sovietic.”

În cuvîntul de salut adresat delegației romîne, tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov sublinia, referîndu-se la prietenia dintre cele două țări ale lagărului socialist: „Acordăm, dragi prieteni, o mare însemnătate vizitei dvs. în Uniunea Sovietică. Noi vedem în această vizită o nouă manifestare a născuții răcii și guvernamentale ale celor două țări surori dovedesc legăturile trainice de prietenie existente între poporul român și poporul sovietic.”



În timpul convorbirilor dintre delegația de partid și guvernamentale a R.P. Romîne și conducătorii ai P.C.U.S. și ai guvernului sovietic.

ÎN CĂ UN PAS SPRE BELȘUG

ine pătrunde în sala de festivități a fabricii „Ernst Thälmann” din Brașov se găsește în fața unor uriașe grafice de producție. Gîftele se înalță și se întrec, în suflul său în salturi, marcînd de la luna la lună, parcă, mai mult decît o creștere, un zbor. Acest zbor vertical de rachete și ritmul muncii, al producției, al productivității. Prin fereastra largă, peste ochiurile albastre ale bazinelor din curțile interioare, se vede trupul multiplu și viguros al uzinei, l se aude pulsăția de inimă gigantică, se simte freacăta acestui izvor de putere și avuție, al acestui izvor viu, luminat în curgerea sa de conștiința omenească, de voința omenească, de luciditate, în halele lui fierbinți și zgomolose, însele hăle și atelele pline de activitate, de grabă, de mișcare înlanțuită, perfectă, exactă, ronică, îi trezesc în minte, ca tuturor celor cărora acesee imagini le sînt azi cunoscute, chipul altor hale, altor atele, de la Reșița, de la Grivița Rosie, de la „23 August”, de la Birlad, de la Hunedoara, din alte centre ale țării, în care se creează mașini sau piese de mașini, unde se făurește temelia vieții noastre noi. Temelia solidă pe care se ridică mereu alte construcții, din care pornește, ca din rădăcina stejarului, seva care hrănește trupul viu, bogata coroaă înalt și larg revărsată.

Un unic edificiu armonios, care pornește de la industria grea și ajunge, ca un enorm fluviu, la delta lui mănoasă și înflorită, la bunul trai al tuturor oamenilor muncii. Înțeleapta politică a Partidului creează acest echilibru, această imensă construcție armonioasă, și animă și conduce toate pîrgiile ei, însușește și luminează fiecare conștiință omenească, pentru a deveni aptă să-și împlinească și să-și depășească sarcina, iubindu-și, gîndindu-și munca și scopurile ei.

Să ne gîndim la chipul oțelarului de la Hunedoara, Ștefan Trișca. Erou al muncii socialiste, luminos de tinerețe și elan, la mecanicul de locomotivă Ștefan Lungu, erou al muncii socialiste, viu, înțelept și plin de umor, care nu cunoaște bătrînețea, sau la președintele gospodăriei colective de la Topașu, Gaidagiu, plin de neprevăzute scripici, la Mișcan, președintele gospodăriei colective de la Coșereni, deschiș ca o carte. Din munca lor, din munca altora care sînt adomă lor sau îi vor ajunge mine din urmă, din munca perseverență și însușețită a milioane și milioane de muncitori, tehnicieni, ingineri, pentru care măsurile și Directivele Congresului al III-lea au fost sînte, pentru care cuvîntul Partidului e totdeauna sursă de putere, valoarea producției industriale obținute prin depășirea planului pe 1960 și pe primul semestru al anului 1961 se ridică la circa 4,6 miliarde lei, iar economiile din reducerea costului planului de producție în industrie se ridică, în aceeași perioadă de timp, la peste 1,2 miliarde lei.

Al. GIRNEAȚA
(Continuare în pag. 2)

Un zbor vertical de rachete și ritmul muncii, al producției, al productivității. Prin fereastra largă, peste ochiurile albastre ale bazinelor din curțile interioare, se vede trupul multiplu și viguros al uzinei, l se aude pulsăția de inimă gigantică, se simte freacăta acestui izvor de putere și avuție, al acestui izvor viu, luminat în curgerea sa de conștiința omenească, de voința omenească, de luciditate, în halele lui fierbinți și zgomolose, însele hăle și atelele pline de activitate, de grabă, de mișcare înlanțuită, perfectă, exactă, ronică, îi trezesc în minte, ca tuturor celor cărora acesee imagini le sînt azi cunoscute, chipul altor hale, altor atele, de la Reșița, de la Grivița Rosie, de la „23 August”, de la Birlad, de la Hunedoara, din alte centre ale țării, în care se creează mașini sau piese de mașini, unde se făurește temelia vieții noastre noi. Temelia solidă pe care se ridică mereu alte construcții, din care pornește, ca din rădăcina stejarului, seva care hrănește trupul viu, bogata coroaă înalt și larg revărsată.

În vreme ce zărele ne aduc vești triste și îngrijorătoare din alte țări, țări imperialiste în care criza, somajul, dezechilibrul economic ating pro-

PENTRU FERICIREA OMULUI

An după an, deceniu după deceniu, uriașă perspectivă creată pentru om în Uniunea Sovietică prin Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917, a devenit realitate, o realitate strălucită, obținută prin sînge și lupte la început, mai apoi prin muncă neobosită și organizată, prin muncă perseverență și luminată necoșcinit de principiile marxist-leniniste, cu alți mai evident înțelepți cu cît practica le dovedea adevărul. În momentul de față, în epoca în care socialismul învingînd pe a treia parte a globului a răsunat în favoarea sa raportul de forțe de pe scara mondială, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice adoptă cel de al treilea Program al său: Programul construirii societății comuniste.

Acest program vast, alcătuit zător, de o limpezime și o năreție pe care, în lunga și greaua istorie a

UN PROGRAM MAREȚ

Mărețul program al P.C.U.S. are o strălucire caracteristică! Citindu-l te simți chiar în acel viitor, pentru realizarea cărui te îndeamnă și te mobilizează!... Prevederile programului, mijloacele și căile recomandate își au rădăcinile atît de ferm înfrupte în realitatea vieții din Uniunea Sovietică, încît nimeni nu se îndoește că el va deveni o călăuză nu numai pentru membrii de partid, ci și pentru întregul popor sovietic, constructor al comunismului.

Încă de la prima lectură te cuprînde un sentiment de bucurie, de entuziasm. Ești interesat să studiezi cu mare atenție partea generală ce definește comunismul, rolul industriei, relațiile între națiuni și, ca scriitor, fîrește: sarcinile partidului în dome-

SLAVĂ COMUNISMULUI

Să privim cadranul străvechiului ornic al istoriei. Sistem astăzi, într-adevăr în pragul timpului de aur. Acel cadranului s-a oprit pe un titlu extraordinar, de însemnătate mondială. Să citim:

Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Sarcinile Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în construirea societății comuniste.

Pe acel binecuvîntat pămînt aproape al unui continent se construiește comunismul. Aducîndu-ne aminte de Gorki putem exclama și noi: Ce frumos sună acest cuvînt, Comunismul! Comunismul, viitor de aur al omenirii. Dar pentru oamenii sovietici, comunismul nu mai este un viitor, el este un prezent care luminează plină de parte, în toată lumea. Ei calcă pe treptele timpului de aur într-o societate în care Omul poate să se dezvolte multilateral și nemărginit. O societate în care nu mai încap războaiele și în care Marte va fi desigur șomer.

Și iată ce este scris în Programul

Ion BANUȚA
(Continuare în pag. 6-a)

Probleme ale reportajului

MIHAIL PETROVEANU: Întîlnirea noastră trebuie să fie „de lucru”. Vă rugăm să ne ajutați, printr-o discuție pe care am dori-o să nu puțin pretențioasă și abstractă și să mai legați de reportajele publicate în presă. Nu avem nevoie de o introducere specială cu privire la sarcinile reportajului. Ne interesează părerea dumneavoastră despre modul în care reportajele noastre răspund cerințelor actualității, cu alte cuvinte în ce măsură problemele impuse de actualitate sînt într-adevăr sesizate și ogîndite cu mijloacele cele mai proprii reportajului literar.

Am mai dori de asemenea să cunoaștem cîteva opinii despre unele trăsături caracteristice genului, cum sînt: operaționalitatea reportajului, actualitatea și rolul senzaționalului în reportaj, ideea reportajului etc.

importantă, — Bicaz, Hunedoara, Săvinești, Dobrogea, Oltenia, de pildă, au fost atît investigate de reporteri. Marele plan de perspectivă elaborat de Congresul al III-lea al Partidului, care prevede sarcini atît pe plan economic — cum ar fi construirea unor giganti ai industriei, sau un puternic avînt al agriculturii — cît și pe plan ideologic, de formare și educare a omului nou, constituie fără îndoială sursa de inspirație majoră pentru reporteri, harta tematică și busola de

tudinii sale. În această privință, un reporter care are o precizie răză tematică, cum a avut Nicorovici la Hunedoara, beneficiază de un mare avantaj. El poate urmări variațiile acestui grafic, poate observa cu mijloace specifice reportajului creșterea unui om, — toate acestea implicînd determinate de munca, de atît de mare.

ION BĂIEȘU: Reportajul, ca și literatura în general, are în centrul lui omul. Apreciez mai mult acele reportaje care, căutînd noul, surprind

menți intime și foarte gingașe pentru om, rămînd totuși la faza de reportaj, vorbind adică de un anumit om, localizat undeva, cu o anumită situație. Eroul nostru poate însă să nu-l conștine să ne referim deschiș la el.

Eroul în reportaj și limitele sale literare

STEFAN LUCA: S-a pus aici problema vieții intime a eroilor noștri din reportaj. Cred că trecem puțin peste limitele normale ale genului. Trebuie să fim mai circumspecți, u-neori prin nedelicatete putem țigni pe omul pe care ni l-am ales ca erou.

VICTOR VINTU: Aș argumenta aici, pornind de la un fapt real. E reporter al unui ziar s-a dus la I. C. Frimu-Sinaia și a staț de vorbă acolo cu cel mai bun strungar. Omul era

(Continuare în pag. 4-a)

Tematica vieții zilnice

V. NICOROVICI: Cred că cel mai bun lucru pe care îl avem de făcut atunci cînd analizăm problema reportajului, este să le discutăm în spirit autocritic. Problemele mari, generale, se cunosc. Reportajul a fost destul de apreciat în ultima vreme de critica literară, care s-a ocupat pe larg de el. S-au scris despre reportaj și articole ample și note. Deci problemele pe care sîntem chemați să le discutăm, nu sînt necunoscute. În legătură cu actualitatea, de pildă, se poate spune în genere că, reportajul și-a făcut datoria mai ales în ceea ce privește cuprinderea mare a problemelor. Obiectivele economice de primă

orientare pentru elaborarea viitoarelor volume de reportaj. Analiza însă pe care trebuie să o facem privește adîncimea la care s-a ajuns în reflectarea realității. Aici stă chestiunea. Reportajul a înscris o suprafață mare, a făcut tabloul general al țării din punct de vedere geografic. Dar aceasta nu înseamnă că el a pătruns toate dimensiunile „interioare” și în direcția asta trebuie să canalizăm discuțiile noastre de azi.

VICTOR VINTU: Din punct de vedere tehnic, de pildă, sînt încă multe lucruri foarte interesante care pot fi făcute cunoscute cititorilor: de pildă, petrochimia, cu toate implicațiile ei. De asemenea problema valorificării superioare a lemnului și altele.

TITA CHIPER: Tehnica trebuie să ne intereseze în cel mai înalt grad, pentru că actualmente în țara noastră ea stă la baza dezvoltării industriei, agriculturii sau a științei, dă naștere la atît de înalte condiții de muncă. Totodată eu consider că reportajul trebuie să fie, în ceea ce privește viața omului, un grafic al at-

punctele nodale, salturile calitative din conștiința oamenilor. Celelalte, care prezintă dări de seamă asupra peisajului fac mai mult un serviciu O.N.T.-ului.

V. NICOROVICI: Nu e tocmai așa. Există unele realizări destul de frumoase, în ceea ce privește, să spunem, poezia muncii, mîreția marilor construcții, descrierea peisajului modern celebrat cu gravitate. Cred însă și eu că ar trebui să fim seama de personalitatea omului, a eroiului nostru pe alte multe și variate planuri. Adică, fără a neglija linia majoră de care vorbim înainte, să căuțăm să abordăm și alte probleme, mai ales — și accentuez asta — să sondăm universul moral; adică familia nouă, prietenia. Să cunoaștem problemele importante ale eroiului nostru, am putea spune cele personale. Ar trebui căutate conflictele între vechi și nou, în mentalitate, în muncă, în atît de înalte condiții de muncă. De îndată însă ce îi pui această problemă și se ridică în fața o altă. E vorba de modalitatea de a pătrunde în aceste do-

Dă-mi mîna...

Dă-mi mîna, prea frumoasa mea și hai, Prindește-mi chipul care mi-l știi. Fosfor îmi suie peste față zorii, Stingîndu-mi urmele candorii.

Îți spune singur cîte-nfleseli Din lumea sutoarelor idei. Prindește-mi ochii, vezi, în ei există Arzînd mai pur, lumina comunistă.

Electric sar din fruntea mea, și-aprind Ideile, un cerc de soți zînd. Cu fiecare gînd, alt cer se lasă — Mai nobilă mi-e tîmpla, mai frumoasă

Cu fiece cuvînt care-l murmur Mai bărbătesc mi-e zîmbetul, mai dur Și întineric, auzi-l, strigă, Trece-n cărbune vîsteda-i ferigă.

Cu fiece silabă care-o sun, Un frig al polurilor îl răpun. Desfelenina, privirea-nfîge-n maluri Dreptunghiuri, romburi de păduri, ovaluri...

Căzu din mine umbra, și-a tunat. E umbra unui turn neînclinat Care-a stridit pe lespezi, la picioare, Mileniile reci, de exploatare.

Nichita STANESCU

IN ACEST NUMAR:

- De-al nostru, schiță de V. Franjuik (pag. 3)
- Vulturul pleșuv, povestire de Ioan Grigorescu (pag. 5)
- Un militant pentru realism de Perpessicius (pag. 6)

Reportaj „monografic“

Se pare că e un mare deliciu pentru criticul de reportaj, în ultima vreme, (slavă reportajului nostru, are critice săi) să folosească termenul de monografie (vezi un ultim articol al lui V. Ardeleanu în „Tribuna“ intitulat chiar așa și unele articole ale lui G. Dimisianu, critice altfel ponderate). O, e un cuvânt așa de interesant, incantator, paradoxal, „straniu“, „fără îndoielă“ — un pătân, e foarte șic, recunoscut, dar care ar fi să-i controlăm intrarea în jocul noștrilor noastre critice? Căci nu-i un simplu termen la modă, cu care se cochetează în frază, ci, pe baza lui, se fac judecăți de valoare, se cataloghează, se compară, se strâmbă din nas... „Astăzi un reportaj bun pentru că e monografic, asta nu-i bun pentru că nu e monografic“.

Cele mai remarcabile volume din ultimul timp — „Cele 400 de zile“ ale lui Nicorovic, „Gitea“ lui Purcaru, „Dobroaga lui Cosovici“, „Succesul lui Galifa“ — au fost înregistrate rapid și cu satisfacție la monografiile. Până la „Lumină“ — atât de evident stă în fața acestei „modalități“ — a fost catalogată și judecată ca o monografie, — nerealizată, e adevărat. Numai că eu susțin că în „Lumină“ nici nu-mi trăzise să fac monografiile și susțin — dinăuntrul fenomenului — că nici Nicorovic, nici Galifa, nici Purcaru, și, fără îndoială, nici Cosovici nu au vrut să facă monografii!

Reportajul bun s-a spus vechi în sensul unei investigații mult mai profunde a construcției socialiste. Azi, nu mai poartă stă într-un oraș mort 170 de minute, suficiente unui mare talent pentru a sintetiza plătirea, ca Bogza la Mizil. (Adevărat — că un non-talent putea sta de 170 de ore de 170 de minute și nu înțelegea nimic sau poate se concentra într-o monografie a orașului mort.) Acum, reportajul simt că trebuie să stea 400 de zile într-un oraș al făclărilor, să urmărească operații de ani de zile, să înțeleagă probleme tehnice, organizatorice și deci oameni, de-a lungul a nu știu câtor anotimpuri. Se înțelege de la sine că va sta lângă acești oameni în timpul școlilor, în timpul belorărilor, în timpul liber, va merge cu ei în viața cinemelor, va bea cu ei, — dar toate acestea vor merge într-o monografie, odată în fluxul vieții circulatorie, nu te miri, lași criticii plăcerea să observe că uite, ai stat cu oamenii în timpul liber mai lung decât acceleratul, după șarjă, să pleci la București... Dar cu cit viața noastră socialistă se desfășoară pe un front mai larg în fața reportajului, el trebuie să aibă instinctiv artistic de a sintetiza, de a căuta gestul și semnificația concentrată. La o cunoaștere, la o documentare extensivă, reportajul răspunde intensiv. El nu alegează după ogândirea a o mie de aspecte pentru a fi cu orice chip „monografic“ și pentru a critica și să nu poată impune că lipsește problema gospodăriei chibzuite. Sarcina sa nu e de a explica criticului cum se betonează, ce e aceea o benă sau un șantier, criticul trebuie să știe asta „de ocazie“. Sarcina sa e de a executa secțiunile cit mai profunde în realitatea socialistă, cit mai semnificative, extrăgând vibrații, patosul comunist al construcțiilor, și înfățișând — astfel — masele de cititori. Căci reportajul, ca orice gen de artă, rămâne o secțiune, o secțiune în real, sensibilizată de un talent, dilatată — în sensul în care orice artă dilată — de o personalitate. Pentru aceasta, pentru a mari, a amplifica secțiunea, reportajul — fiindcă nu poate apela la fascinația intrigii fictive, a eroului inventat, fiindcă e lipsit de multe din atribuțiile seducătoare ale prozei — forțează o mie și una de artificii de la instantaneu pe viu până la documentul din arhivă, de la monologul lui Tripsa, al unui Tripsa precis, până la analiza unei pasiuni printr-o analiză contabilă. Toate — fiindcă la transmiterea vibrației majore a timpului nostru, vibrația comunistă. Reportajul nu e un Institut de cercetări economice, după cum arta nu-și pune sarcinile științifice; tocmai de aceea idee „monografică“ reportajului constituie un exces științific, ca să ne exprimăm blind, împingând pe artistul-reporter spre căi

unde scriitorul — așa înseamnă și reportajul și, inclusiv, criticul — trebuie să ajungă, învingând încet-încet ignoranța. Fuga de „tehnicism“ a criticii trebuie susținută în sensul unei fugi de viață, după cum aceeași teamă de viață, rezolvată bombastic și jivresc, a inventat această „monografie“.

Insiș pe vibrație, pentru că tocmai ea e periclitată prin pătrunderea nămolului „monografic“ în reportajul nostru, tocmai ea scapă criticului obișnuit de „monografism“, Marin Preda — căruia bunii reportajeri îi datorează enorm, prin influența sublimă lui autentificată — scria mai de mult despre marea importanță a tonului într-o carte. Ori, odată un artist de forță sa reflexivă ca în critică să existe o asemenea analiză a tonului, nu s-au făcut prea multe în această direcție. Adevărat e că tonul — expresie subtilă a mesajului ideologic — constituie o problemă peste măsura de delicată pentru criticul neînțelept. Cel mai lesne îi este — revenind la reportaj — să pișăie încheieturile exterioare și suplețea citorva cartilajii să-i îndepună până la constatarea unei bune organizări a materialului. (O monografie întotdeauna trebuie să fie solidă încheiată.) Dar o operă vie, ca orice simfonie, nu se ține prin cartilajii ci prin acel flux interior, neatent la imperfecțiunile organizatorice, dar vital, unind în adine, acolo unde ochiul rece și fix nu poate pătrunde. Același stil. Reportajeri noștri buni, pe baza pătrunderii tot mai adânci în realitate, au ajuns azi la un stil — și această o victorie limpede. Căci nimic nu-mai greu de crezut decât stilul reportajului, un arătat cite îl lipsește din arta clasică a literaturii. Inceți criticul neînțelept care la cu o mină și dă cu alți, (vezi V. Ardeleanu în „Tribuna“ despre „Lumină“) care, de pildă, nu vrea să aducă reportajului elogii vreunei apropieri cu Camil Petrescu, deși e evident, dar care, tot de pildă, îl face hativul de a-i recunoaște calitățile de beltrist, adăugând chiar că „reportajul are un stil propriu“, crezând că în felul acesta a spus suficient de puțin, nu-și dă seama ce mult a spus, mult mai mult decât o apropiere de Camil. (Camil ar fi primul care să înțeleagă și să se bucure de situația comică a criticului convins că a diminuat „cu cap“ atribuind scriitorului „nu mari posibilități de investigație psihologică“ — cum spuse una contrare prae entuziast — ci ai, acolo, un stil propriu.) Trebuie deci să ne bucurăm că într-o artă atât de dificilă, primejdită nu odată de plătitudine și sablon, nu apărut stiluri, personalități, atât de diferite și atât de marcate ca Grigorescu, cu admirabilul său apăsător senzaționalul său, sau Mandric, cu lirismul său filtrat de ironia superioară, ca Nicorovic, cu aplicația lui pentru serios și grav, ca Tîlc, plin de nervozitate dramatică, ca Rusnac, cu căldura inteligenței sale, ca Pop Simion, operind mereu cu un simț neobișnuit al intinului. Vibrația, tonul nu s-a format în goană după exhaustiv, complet, sau mai bine zis, monografic. La cea cunoaștere extensivă a realității, ei au răspuns prin concentrarea pe om și așa s-a impus în reportaj — portretul; prin călătoria pe o idee, pe o semnificație („Paralela 45“ are o organizare minimă; se merge pe o linie geografică, dar cine nu vede că reportajul nu e un geograf și cu atât mai puțin un monograf?); prin reflecția lirică, intensă, dacă vreți chiar poemul („Farmecul genezei“ — monografie? „Uriașul preluia“) Niciunul din bunii reportajeri ai noii generații nu s-au format la școala „monografică“ și nu văd care s-ar forma în viitor, mai ales că nu văd nici tradiții în acest sens. Important este că, păstrând calea reportajului, neînstrăinându-se pe cei care nu le aparțin, acești reportajeri nu au limitat realitatea timpului nostru, dimpotrivă, prin lentila fascinantă a artei lor, i-au dat un spor de relief, de multe ori memorabil.

unde scriitorul — așa înseamnă și reportajul și, inclusiv, criticul — trebuie să ajungă, învingând încet-încet ignoranța. Fuga de „tehnicism“ a criticii trebuie susținută în sensul unei fugi de viață, după cum aceeași teamă de viață, rezolvată bombastic și jivresc, a inventat această „monografie“.

Insiș pe vibrație, pentru că tocmai ea e periclitată prin pătrunderea nămolului „monografic“ în reportajul nostru, tocmai ea scapă criticului obișnuit de „monografism“, Marin Preda — căruia bunii reportajeri îi datorează enorm, prin influența sublimă lui autentificată — scria mai de mult despre marea importanță a tonului într-o carte. Ori, odată un artist de forță sa reflexivă ca în critică să existe o asemenea analiză a tonului, nu s-au făcut prea multe în această direcție. Adevărat e că tonul — expresie subtilă a mesajului ideologic — constituie o problemă peste măsura de delicată pentru criticul neînțelept. Cel mai lesne îi este — revenind la reportaj — să pișăie încheieturile exterioare și suplețea citorva cartilajii să-i îndepună până la constatarea unei bune organizări a materialului. (O monografie întotdeauna trebuie să fie solidă încheiată.) Dar o operă vie, ca orice simfonie, nu se ține prin cartilajii ci prin acel flux interior, neatent la imperfecțiunile organizatorice, dar vital, unind în adine, acolo unde ochiul rece și fix nu poate pătrunde. Același stil. Reportajeri noștri buni, pe baza pătrunderii tot mai adânci în realitate, au ajuns azi la un stil — și această o victorie limpede. Căci nimic nu-mai greu de crezut decât stilul reportajului, un arătat cite îl lipsește din arta clasică a literaturii. Inceți criticul neînțelept care la cu o mină și dă cu alți, (vezi V. Ardeleanu în „Tribuna“ despre „Lumină“) care, de pildă, nu vrea să aducă reportajului elogii vreunei apropieri cu Camil Petrescu, deși e evident, dar care, tot de pildă, îl face hativul de a-i recunoaște calitățile de beltrist, adăugând chiar că „reportajul are un stil propriu“, crezând că în felul acesta a spus suficient de puțin, nu-și dă seama ce mult a spus, mult mai mult decât o apropiere de Camil. (Camil ar fi primul care să înțeleagă și să se bucure de situația comică a criticului convins că a diminuat „cu cap“ atribuind scriitorului „nu mari posibilități de investigație psihologică“ — cum spuse una contrare prae entuziast — ci ai, acolo, un stil propriu.) Trebuie deci să ne bucurăm că într-o artă atât de dificilă, primejdită nu odată de plătitudine și sablon, nu apărut stiluri, personalități, atât de diferite și atât de marcate ca Grigorescu, cu admirabilul său apăsător senzaționalul său, sau Mandric, cu lirismul său filtrat de ironia superioară, ca Nicorovic, cu aplicația lui pentru serios și grav, ca Tîlc, plin de nervozitate dramatică, ca Rusnac, cu căldura inteligenței sale, ca Pop Simion, operind mereu cu un simț neobișnuit al intinului. Vibrația, tonul nu s-a format în goană după exhaustiv, complet, sau mai bine zis, monografic. La cea cunoaștere extensivă a realității, ei au răspuns prin concentrarea pe om și așa s-a impus în reportaj — portretul; prin călătoria pe o idee, pe o semnificație („Paralela 45“ are o organizare minimă; se merge pe o linie geografică, dar cine nu vede că reportajul nu e un geograf și cu atât mai puțin un monograf?); prin reflecția lirică, intensă, dacă vreți chiar poemul („Farmecul genezei“ — monografie? „Uriașul preluia“) Niciunul din bunii reportajeri ai noii generații nu s-au format la școala „monografică“ și nu văd care s-ar forma în viitor, mai ales că nu văd nici tradiții în acest sens. Important este că, păstrând calea reportajului, neînstrăinându-se pe cei care nu le aparțin, acești reportajeri nu au limitat realitatea timpului nostru, dimpotrivă, prin lentila fascinantă a artei lor, i-au dat un spor de relief, de multe ori memorabil.

Sub semnul prieteniei frățești

(Urmare din pag. 1)

și Guvernul U.R.S.S.: „Îngăduiți-ne, dragi tovarăși, să felicităm gloriosul Partid Comunist al Uniunii Sovietice și Comitetul său Central leninist care îmbogățește tezaurul ideologic al mișcării comuniste mondiale cu acest document de neprețuit însemnătate, să felicităm pe oamenii sovietici care, prin realizările lor strălucite au eras lăzile elaburării programului și a căror muncă eroică și conștiință înaltă sunt garanția și asigurarea cu succes a obiectivelor mărețe ale acestui program.“

Vizita delegației de partid și guvernamentale a Republicii Populare Romine în Uniunea Sovietică va contribui la întărirea continuă a prieteniei și colaborării frățești dintre popoarele sovietice și romine, va sluji intereselor păcii și socialismului. Sprăjina frăcesc multilateral, pe care țara noastră îl primește din partea Uniunii Sovietice spreosește considerabil fațetele creației și eficacitatea eforturilor poporului român, fapt care o însemnătează primordială pentru înaintarea rapidă a țării noastre pe drumul socialismului.

Popoarele romine și sovietice sînt indisolubil legate prin fidelitatea față de înălțatura marxist-leninistă, care le călăuzeste întreaga activitate, față de principiile internaționalismului proletar care stau la baza unității de nedivulcabilă a lagărului socialist și a mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Sosind la Moscova, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej exprima astfel convingerea în rodnicia trativelor ce sînt purtate în prezent între delegațiile de partid și guvernamentale ale R.P. Romine și Uniunii Sovietice: „Sintem pe deplin incredincioși că vizita delegației romine în Uniunea Sovietică, schimbările de vederi și discuțiile ce le va purta cu acest prilej vor contribui la o continuă largire și dezvoltare a legăturilor frățești statornice între partidele și țările noastre, la întărirea mai departe a prieteniei între popoarele romine și sovietice.“

AL. GIRNEAȚĂ



ANDREI SZOBOTKA „Portret de muncitor“



CONSTANTIN PAULET „Debarcader la Brăila“

Realizări și cerințe

Bătălia pentru schiță, dacă nu este încă definitiv religată, se adă, în orice caz, într-o fază cert victorioasă. Paginile revistelor literare și-au modificat înfățișarea prin curcerea de către proza scurtă a unor poziții deținute înainte de lungie, uneori anostele, deseori neconcludente fragmente de romane. De la Marin Preda și Eugen Barbu până la cei mai proaspeți debutanți, proza scurtă exercită o seducție în masă, cistigînd nu numai teren, dar și valori, modalități și expresii noi în ogîndirea actualității. Dacă, în plan teoretic, se mai discută încă dispute în vederea stabilirii „legilor specifice“ (vezi, între altele, ancheta publicată în urmă cu două luni de „Gazeta literară“, precum și discuția noastră cu cititorii din numărul trecut), în practica literară schița a devenit o realitate puternică și acaparată. Faptul că discutăm acum despre legi, specifice, modalități, este semnificativ căci presupune nu numai o prezență, dar și o abundență, implicit nevoia de a clasifica, analiza și sintetiza. Înșai critica trece de la faza revindicativă la cea analitică, regîndu-și instrumentele pentru o nouă acțiune, mai proprie, și, cum se exprima un critic, „ridicînd stacheta“ exigenței. Iată că, în sfîrșit, referindu-ne la proza din publicațiile literare, putem spune că avem despre ce discuta (fragmentele de roman se strecurau, prin definiție, în afara oricărui discuții).

Ne vom ocupa, în cele ce urmează, de cîteva probleme pe care ni le-a pus în față lectura unor schițe din „lașul literar“ (avem în vedere numărul interesant 4 și 5 din acest an). Este interesant și demn de reținut modul în care apare, în două din schițele publicate de revista ieșeană concepția nouă, comunistă despre tovarășie și despre sacrificiu.

Intr-o mină — povestete Ion Istrati — trei oameni care deobicei nu se prea împacău între ei, inginerul șef, un tehnician și un artificier, sînt surprinși de prăbușirea unei galerii. Inșai este din ce în ce mai puțin înțeles și inginerul abiliste că nu va ajunge în nici un caz pentru toți trei pînă la sosirea echipei de salvare. Unul dintre ei trebuie să moară, pentru a asigura supraviețuirea celorlalți. Asistăm la o dispută aprigă între inginer și tehnician (artificierul era rănit), „obișnuit“ în astfel de cazuri, dar de data aceasta cu un sens răsturnat: fiecare din ei dorea ca el să se sacrifice pentru viața tovarășilor săi. Situația nu este de loc nouă; rezolvarea ei pune însă în lumină o atitudine structural deosebită față de aceea a vechilor eroi surprinși în împrejurări asemănătoare. Oamenii pe care socialismul i-a

educat în spiritul stimei și dragostei față de tovarășii de muncă, eroii lui Ion Istrati, deși îngropați într-o galerie de mină și despărțiți astfel de societate, nu acționează la comanda instinctelor, ci conform conștiinței lor superioare, comuniste care Ingenunchează egoismul și-și subordonează mecanica biologică.

Schița „Oameni“ a lui Ion Istrati ne dezvăluie astfel încă un aspect caracteristic al conștiinței omului nou, biruitor asupra celui mai perfid și mai puternic dușman al său — egoismul. Pe această linie a relemanării eticii comunistului se situează și schița lui Manole Auneanu „Soarele de la miezul nopții“. Într-o acțiune îndreptată împotriva cotropitorilor fasciști, comunistul Mitru ia asupra sa misiunea de a înlătura un vagon nemșec încarcat de muniții, pentru a salva astfel depoul de o explozie iminentă. El își îndepărtează tovarășii cu conștiința că merge sigur și singur la moarte. Frumusețea gestului provine, ca și în schița lui Ion Istrati, din raptura lucidă și totală a comunistului.

Pe marginea unor schițe din „lașul literar“

lul cu egoismul înrobitor și înșositor, din dragostea cu totul deosebită a acestuia pentru tovarășii de muncă și de luptă. Este îmbucurător că autorii de la revista ieșeană au abordat probleme de intens dramaticism care să releve impresionantă revoluție pe care comunismul a declanșat-o în conștiința oamenilor...

„Și tocmai de aceea ne-a surprins gravitatea sinocă pe care aceiași prozatori, Manole Auneanu (în paginile cărăuă, deși puține la număr, am distins o vocație epică), o pune în încercarea de a ne oferi drept noi și inedite niște lucruri vechi și foarte „de rînd“ (în schița „Spectacol de gală“). Iată, pe scurt, fabula: inginerul Traian se îndrăgostește (?) de Cristina, muncitoare în echipa de betonisti a lui Alec. Dar Cristina și Alec se iubesc. Dar Cristina și Alec sînt tocmai certaji, Traian îl propune Cristinei să meargă cu el la spectacolul de gală, deoarece are două bilete. Alec îi face reproșuri inginerului, indirect, printr-un fel de parabolă, iar acesta își dă seama, în cele din urmă, că de fapt n-o lubetește pe Cristina, că „Înainte de orice trebuie să se gin-

dească la fetiță“, la fetița lui care are opt ani. Și îi oferă biletele lui Alec. Ce este nou în această... Respinde? Traian n-o lubetește pe Cristina, deci poate renunța ușor la ea. Pe deasupra trebuie să se gîndească și la fetiță... Nu idea de a nu-l face să sufere pe Alec sau de a nu distruge o iubire reală, îl determină să renunțe ci... fetița. Gestul e banal, mic-burghez, dramatismul schiței, bine condus pînă la un punct, descrește vertiginos, odată cu interesul nostru pentru personaj și pentru deznoământul profund prezisibil.

Evident, se viclează termenii actuali, „brigadier“, „echipe artistice sindicale fantează“ etc), dar esența schiței rămîne mic-burgheză, neinteresantă și nereprezentativă pentru oamenii noi pe care autorul are intenția să-i înfățișeze.

Lectura schițelor lui M. Auneanu a suscitât și o altă problemă pe care ne propunem s-o dezbătem mai pe larg într-un alt articol. Aici o vom enunța doar. Este vorba de specificul imaginii în proză și mai ales în schiță, de cea logică riguroasă pe care numai poezia, într-o anumă măsură, o poate înfrunta, de grija față de limba și de cîteva floricele stilistice ofilite și, vai, dispensabile.

Astfel, imaginea unor ochi de o adîncime prăpăcioasă ni se pare și ea tot atât de... adîncă. Dar autorul nu e mulțumit cu atât. Apoi comod la clișeele melodramatice continuă cu sublima metaforă „Traian se pierdea în fințina ochilor ei adînci“ (Coca ce n-ai făcut să minuiască lopata „ca pe un fulg“) Betia floricelelor stilistice evoluează într-o adevărată cascadă de curiozități, eufemistic vorbind: „Glasul ei era cald ca o undă de apă“ (comparație exces de perfect valabilă și pentru reze); „Cristina are ceva pentru el“ (adică are... dragoste); „băiatul e încă tânăr, are 22 de ani, pe cînd ea o copilă, Nicol n-a implinit 20“ (El e încă tânăr, pe cînd ea... o copilă (tragică situație!); el „flutură mereu un aer grav“ etc, etc. Nici cealaltă schiță nu e lipsită de bizarerii similitude: „Cuvintele acestea se rostogolite peste mine ca niște tunete infundate“ etc.

Nivelul calitativ atins de schițele publicate în ultimul timp în revistele noastre obligă.

Dumitru SOLOMON

CRONICA literară

„au purtat, la noi, lungi și s-o recunoașterea — destul de sterile discuții asupra viabilității acelei formule poetice care se bazează pe imbinarea elementului liric cu epicul. Cei care au afirmat — ridicînd la rangul de principiu o înclinație personală — că o atare formulă e lipsită de justificare estetică (rezultatul adopării ei ar fi în mod necesar „hibrid“) comitau o evidentă eroare, suscitînd totodată o destul de amplă dezbateră în jurul unei false probleme. Ori, de cînd ar părea, falsele probleme stîrnesc uneori pasiunile și asistăm la dueli teoretice ofioase, în care adversarii încrucșează aprigi, săbii de carton, ofensive. (N-a fost și discuția despre versul clasic și versul alb o asemenea dispută sterilă?). Adevărat e că imixtiunile dintre genurile și speciile literare se pot constata adeseori în istoria culturii și deși mai totdeauna ele au fost întimpinate cu neîncredere de către „purști“, aceasta nu le-a împiedicat să devină, cu timpul, puncte de referință ale unor clasificări imbogățite continuu și lirice.

Al lui Cicerone Theodorescu, ci să caracterizăm înșai luptarea celor două modalități, cu rezultatele ei artistice. După cum s-a arătat, „Copiii cartierului“ se constituie ca o monografie poetică, a Griviței luptătoare. E reconstituită, în aspectele ei specifice, viața din trecut a cartierului muncitoresc, suferințele și umilințele îndurate de feroviari și de familiile lor, dar și impetuasele manifestări ale diriziei revoluționare, culminînd cu greva din februarie 1933. Sînt înfățișați, după încheierea amplei descrieri a grevei, anii crunși de detenție petrecuți de comuști. Finalul volumului, închinat realizărilor obținute după 23 August 1944, arată roadele minunate ale unei lupte pline de abnegație eroică și de luciditate, ale luptei comuștilor împotriva exploataării. Poezia „Construcții în furună“, din „Ultimele cicluri“, „Tezaur vîndecot“ (nu sună oarecum forțat acest titlu?) e un elogiu adus partidului, cu prilejul celei de-a 40-a aniversări: „La noi constructorii în furună/ Pe-o cale grea — dar cea mai dreaptă—/ De patruzeci de ani adună/ Furtunile-mblînzite-n faptă.“ E subliniată, în aceeași poezie, preacerea adîncă a conștiinței masei, ca rezultat al deslășurării violente a revoluției socialiste: „Nu pier furtunile, nici una./ Remasc în viscolul urmas;/ Și-acum — constructor urias—/ În noi oameni e furtună!/ Efortul revoluționar coincide cu însuși sensul istoric: „De-o jumătate de secol în urmă;/ Voci luptătoare noaptea o scurmă;/ Iese-n lumină drumul cel bun./ „Sintem istoria!“ — vocile spul.“ („Sintem istoria“) Viața agitată a cartierului muncitoresc, cu lăturile ei specifice nu este prezentată izolat, dimpotrivă, ea se străduiește să includă mereu într-o perspectivă istorică largă, menită să dezvăluie în faptul circumscriis semnificațiile majore, generale.

lizează simbolul ca mijloc de a sublinia antiteza trecut-prezent, în Grivița de altădată: „Iată: copilul—Față de Ceară/ Adolescentul — Abur în Zdrêne/ Omul din fabrică — Strai de Cenușă.“ Fiecare din aceste simboluri este explicat liric în cîte o scurtă poezie. De pildă, simbolul muncitorului: „Prin cartiere erau în răscăoale/ Fumul din fabrici, cu ochiuri de zăle./ Prerăia punea-n cîngătoare/ Paloș de făclări orașului mare/

mili crișpale/ Dar ilino-nvală carte/ N-au ei bani de cheltăuial/ Dar ilino ca și la școală“) va deveni, mai tirziu, ilegalist și va suferi condamnarea la închisoare. Frațele ei, Chitice, răspîndește manifeste comuniste împotriva prietenului său Vasile Roață, figură de mai multe ori evocată de poet. Un mic vagabond, poreclit Bogdaproste, devine ucenic la Atelierul Orivași și, închinat după greva din 1933 ajunge datorită acțiunii educative a

/Nu știa centrul orașului cine-i/ Strai de Cenușă, fantoma uzinei./ /La cîngătoare doar paloșul sînt/ Paloșul singur îl da crezămînt. În final, această perspectivă e răsturnată; vechile simboluri sînt înlocuite prin altele, care definesc frumusețea prezentului socialist: „Vîndecă vremea răznilui tezaur./ Rîlnice-nvinse victorii adună./ Iată-mblînit e tirziu/ Soroc.../ /Față de Ceară e Frunte de Aur./ Abur în Zdrêne e Glas de Furtună./ Strai de Cenușă e Paloș de Foc.“ Firrește, utilizat abuziv, procedul s-ar fi dovedit artificios.

Romanul liric al lui Cicerone Theodorescu, fără a se compune din succesiuni epice, în sensul riguros al cuvîntului, organizate arhitectonic, își concentrează atenția în jurul destinului citorva personaje. O fată săracă, Ilieca („Fumul zhoară—de mătase—/ peste gară/ peste case.../ /Mama are

CICERONE THEODORESCU Copiii cartierului

comuștilor captivi un luptător conștient, ferm. Episoadele cu caracter pronunțat epic (dialogul e abundent folosit) alternează cu momentele de descriere sau de reflecție a prețului asupra lumii pe care o înfățișează. Considerat în ansamblu, volumul e un poem de largă respirație și de-a lungul lecturii lui se constată permanent viața poetului spre unilate. În acest sens, se poate observa că materialul poetic de bază își extrage elementele din viața specifică a muncitorilor feroviari. Vor reveni mereu (chiar în metaforele cu caracter mai general) asociații ai căror termen principial e locomotivă, cărbunele, fumul, jarațecul, trenul, injectoarele, etc. Un adolescent are „ochi ca lignitul“, o „dureră negrăși“ izbucneste din „cloțocul sirenei“, glasul muncitorilor, dirz, se întretace cu glasul ciocanelelor — „Despește-te, aprinsă fontă...“

cați lignit și huiă./ Cocs și fontă și moarte./ Mașina trebuie să meargă mai departe... („Foame“). Alăturate, infima omului e asemuită „culșei de foc“ a locomotivei, care „se zbate“ și „găduie-n loc“ („Focuri“). Prin conțagiune metaforică, însuși cosmosul apare ca mișcat de forța aburilor: „Astrele, crivăț de focuri năuce./ Un abur gigant dinăuntru, le duce./ Zgîlîind bolții fierăria./ Biciuind noaptea și vesnicia... („Abururi“). În peisajul acesta de energii, de linii de forță care se întretăie, se desfășoară existența muncitorilor anințați de puternice avinturi revoluționare. Aclunilor lor eroice îndreptate împotriva orinidului capitaliste, sînt relatele de poet pe un ton simplu, adeseori familiar, colorat cu expresii uzuale. Din pîcate, poetul plătește aici tribut facilității. Accentul cade pe valoarea dinamică

a dialogului, sau pe narațiunea ritmică, succintă, aproape lipsită de imagini. Cînd sîrera face, în timpul grevei din februarie, un grup de ucenici se-mdreaptă spre ea, să vadă ce s-a-nfîmplat cu Vasile Roață: „Imbulzeală, larmă, coate.../ Spre Vasile vin purcoi./ Un fior i-a prins din spate./ Se dădura înapoi.../ Pîn-la zece citi să-numeri/ Singele făcuse cheng/ Pe tot pleptul, pîn-la urteri./ Numai făduine ceva scrișni/ Excesiv, care sunforca emoția lirică: „Lihnite-n burși, ou muget de vite./ Huruie vii țevării scoroșii./ Fizice iğheaburi/ Arse de-aci./ Mîncate de aburi./ Coclite de-oxizi./ /Mașina potîncește./ Oloagă./ Injectoarele nu mai vor să trăgă./ O țin ca în clește./ Nu mai e nici un spor./ Turnători, cazanji, fierari./ Montatori, modeleri, strungari./ Menghina făclilor scrișnească silă./ Meste-



la Cicerone Theodorescu, de primelidă anecdoticului minor (așa, de pildă, cum se întimplă în episodul intitulat „Sianina“ din ciclul „Haina cadrlăteă“). Se reurge uneori și la poantă. Ilieca e anchetată la Siguranță: „Pe masă-ciocolată./ Bomboane mari, albăstre/ — Hai, spune, spune, țată./ /Zimbeau surorii noastre“ Reizuidul se vorbească, fata este bătută cu cruzime. Poanta finală ne pare nepotrivită: „Pe umeri peste coaste/ — Prin iia slișiată/ — I-au scos bomboane-albăstre/ și vergi de ciocolată... („Ciocolată“). În general însă, părțile narrative ale volumului (predominante)

se desfășoară limpede, cursiv, constituind laolaltă o imagine vie a lumii despre care scrie poetul.

Deși există o diferență ușor de sesizat pentru oricine între pozițiile axiale pe narație și cele descriptive-simbolice, se poate spune că ele au și o trăsătură comună: toate participă, într-un fel, la ceea ce se numește lirism obiectiv. E marturisit efortul continuu al poetului de a-și transforma cel într-un ecou, într-o sinteză a vocilor multimi. Și într-adevăr, rarorii vorbește el în numele său. Căci: „Din toate jertele trecute/ Un cîntec am să-nal mereu/ Acestei lumi necunoscută./ Multimi mari, eroul meu“ („Eroul meu, mulțime“).

Cunoscut pentru atenția pe care o acordă expresiei, minuțiosă compunță, Cicerone Theodorescu nu se dezmințe virtuozitate prozodică asigură amplitudinea poem „Copiii cartierului“ varietatea polifonică, fără de care o asemenea construcție ar fi, pentru cititor, monotona. Se observă, de asemenea, strădanția depusă în căutarea cuvintului exact și totodată încărcat de forță sugestivă, dorința de concizie. Preocuparea deseori exagerată de a obține o condensare a substanței lirice explică prețiozitățile sau obscurnitățile care se mai întîlnesc. Iată niște terține („Întrăpita din gunoi“), din ciclul „Crimpele de ze ziduri imede“: „Întrăpita din gunoi și zoie / Te bizize pe soare și pe ploie, Colindă-orașe, umbli și prin sate./ N-o-mpie-decă nici apele, nici muniții / Și-ți suge boaba de sudoare a frunții / Nemuritoare muscă la arat.“ Ce s-ar putea înțelege prin această „muscă la arat“?

Matei CALINESCU

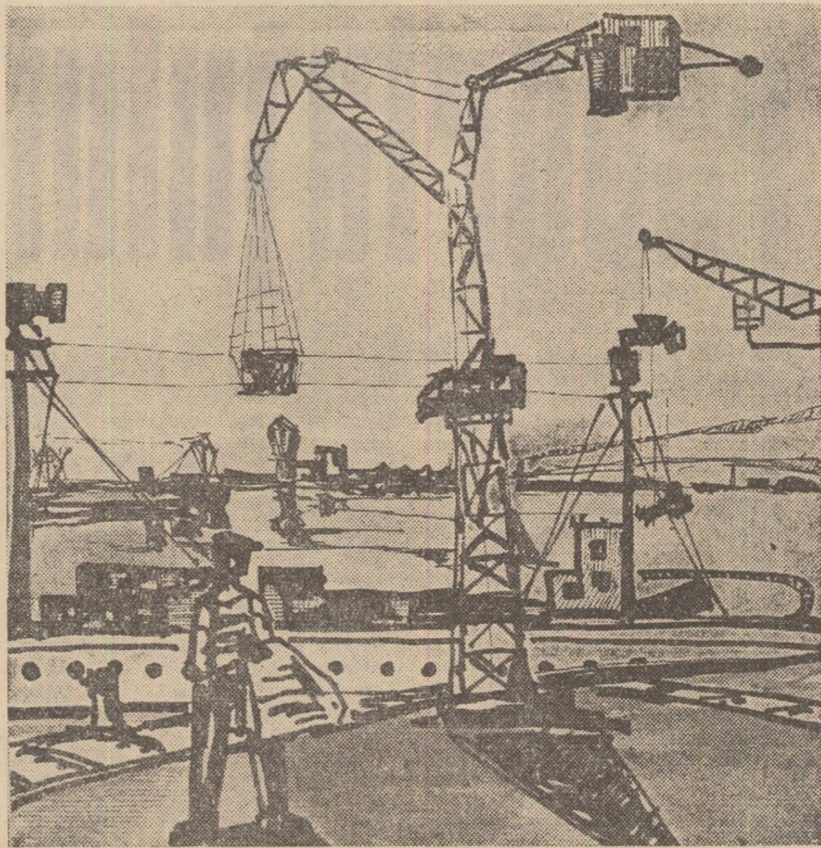
DIN PROZA SOVIETICA

De-al nostru

Am venit și noi un ziar... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

Dar era suficient ca șlepu să se apropie de debarcadere... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

În gânduri, apoi deodată când noi și uităm de corespondent, întrebă: "Dar că stăm degeaba săptămâni întregi pînă încercăm..."



Desen de FRANCISCA STONESECU

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

iar aici la noi, în borța asta, tot ce în vechime, nu știu, dar precis că va fi cineva care s-o facă!

— Și le dai una peste mustră, birocratilor, e cam necivilităz, n-ai ce zice! Se poate însă altfel... nu-i așa? — Și Vitca rînjii spre noi cu loji dinții.

— Era încorjabil Vitca, ce-i drept e drept!

— Bine a mai tras, taman cum trebuie!

— Așa cum este. Acum tot cheul își va veni în fire!

— Pe mine mă cuprinsese bucuria ca și cum eu aș fi scris toate acestea în ziar, Probabil că toți sîntem la fel. Doar Vitca este de-al nostru, gîndește ca noi, a scris ca și noi.

— Nu de mult am întîlnit-o în port pe Liolca, își ținea puștii în brațe — leia Mahrov. Parcă l-aș lua acum și laș scupa și mă lăud deochi... mînumat puștii. Și Liolca parcă era alta, nu semăna cu cea dinainte. S-a îngărașat oare? Spunea că a fost de curînd în oraș la soțul ei — transmite tuturor salutări.

— Am uitat s-o întreb cînd spune Vitca că o să se întoarcă la noi. Nu-i nimic, la primăvară cred că ne vom întîlni.

— În toată vremea de S. DUMITRIU

Desen de FRANCISCA STONESECU

— Așa cum este. Acum tot cheul își va veni în fire!

— Pe mine mă cuprinsese bucuria ca și cum eu aș fi scris toate acestea în ziar, Probabil că toți sîntem la fel. Doar Vitca este de-al nostru, gîndește ca noi, a scris ca și noi.

— Nu de mult am întîlnit-o în port pe Liolca, își ținea puștii în brațe — leia Mahrov. Parcă l-aș lua acum și laș scupa și mă lăud deochi... mînumat puștii. Și Liolca parcă era alta, nu semăna cu cea dinainte. S-a îngărașat oare? Spunea că a fost de curînd în oraș la soțul ei — transmite tuturor salutări.

— Am uitat s-o întreb cînd spune Vitca că o să se întoarcă la noi. Nu-i nimic, la primăvară cred că ne vom întîlni.

— În toată vremea de S. DUMITRIU

Desen de FRANCISCA STONESECU

— Așa cum este. Acum tot cheul își va veni în fire!

— Pe mine mă cuprinsese bucuria ca și cum eu aș fi scris toate acestea în ziar, Probabil că toți sîntem la fel. Doar Vitca este de-al nostru, gîndește ca noi, a scris ca și noi.

— Nu de mult am întîlnit-o în port pe Liolca, își ținea puștii în brațe — leia Mahrov. Parcă l-aș lua acum și laș scupa și mă lăud deochi... mînumat puștii. Și Liolca parcă era alta, nu semăna cu cea dinainte. S-a îngărașat oare? Spunea că a fost de curînd în oraș la soțul ei — transmite tuturor salutări.

— Am uitat s-o întreb cînd spune Vitca că o să se întoarcă la noi. Nu-i nimic, la primăvară cred că ne vom întîlni.

— În toată vremea de S. DUMITRIU

Desen de FRANCISCA STONESECU

— Așa cum este. Acum tot cheul își va veni în fire!

— Pe mine mă cuprinsese bucuria ca și cum eu aș fi scris toate acestea în ziar, Probabil că toți sîntem la fel. Doar Vitca este de-al nostru, gîndește ca noi, a scris ca și noi.

— Nu de mult am întîlnit-o în port pe Liolca, își ținea puștii în brațe — leia Mahrov. Parcă l-aș lua acum și laș scupa și mă lăud deochi... mînumat puștii. Și Liolca parcă era alta, nu semăna cu cea dinainte. S-a îngărașat oare? Spunea că a fost de curînd în oraș la soțul ei — transmite tuturor salutări.

— Am uitat s-o întreb cînd spune Vitca că o să se întoarcă la noi. Nu-i nimic, la primăvară cred că ne vom întîlni.

— În toată vremea de S. DUMITRIU

De V. FRANKUK

Nimeni nu-i răspunsese lui Vitca, sau poate plescăuți apei acoperise glasul celui-lalt. Un vas în trecere ridicase valuri ce se mai loveau încă de pereții abrupti ai șlepuului.

— Vrei să faci din mine un om de treabă, da? — continuă Vitca — să adrezeze cuiva — Numai că eu nu simt nevoia. Libertatea mie mă scumpă decât orice pe lume. Iacă — nu vreau să mă însor și nu mă însor. Lăcrimile nu ajută aici și nici nimic, așa că lasă asta...

— Nu-i vedeam pe cei ce vorbeau, dar după felul în care Mahrov își împletea și întrerupea mereu glasul cu puternice căscături începuse să ghicesc cine ceva.

— Iar în ceea ce îl privește pe asta... — Vitca își scâzu glasul — de ce să răspund eu pentru alții. N-am reușit să ne înțelegem. Liolca.

Se auzeau hohote de plîns înăbușite.

— Înainte er mai fi ieșit ceva, dar acum... acum cruce! Ordinea de zi a fost epuizată, cum s-ar zice. Nu-i nevoie să mă ameninți, al grîiă că poate mă sperii și mă apucă sughițu! — De data asta probabil că Vitca sculpaese neobișnuit de departe...

Liolca făcea sau poate continua să plîngă înecat.

Ca să fiu cit mai exact, peste vreo două săptămîni după această discuție nocturnă, Mahrov se întîni, în timp ce se urca pe puntea șlepuului, cu un flăcău îmbrăcat într-o cămășă deschisă cu mâneci scurte. Vitca îl măsură și dădu din cap în urma lui.

— Cine e tipul? — De la ziar — răspunsese Ignat Matveici — corespondent. A scris despre toate de pe aici, s-a interesat de tine. Cum și în ce fel?... Dar noi ce să zicem? I-am spus că lucrezi bine, că n-ai fost penalizat... Așa cum este!

— Vitca făcu îndelung, adîncindu-se în cele din urmă Mahrov nu mai rezistă și stringîndu-și unelele de scris se spuse singur:

— Acum o să fie chemată conducerea noastră acolo unde trebuie și o să fie scuturată bine. Cit ai clipi va învăia și cum să piloteze amburcașii și cum să dirijeze încăr-

șe... Mei scria acolo despre „colectivul care s-a mulțumit să joace doar rolul de spectator cînd via a a doi tineri muncitori se destrucge...”

— Colectivul eram noi. Și deși nu se pomenea în notă numele Liolcâi, pentru nimeni nu era un secret că despre ea era vorba.

În zilele ce urmăuă, Vitca n-a fost prea vorbăreț. Devenise neobișnuit de tăcut. Se pare că fusese chiar chemat undeva, dar că se deosebea de la față. De întrebare, nu la întrebare nimeni nimic — ne era penibil.

Nimeni dintre noi nu a revenit asupra acestui subiect. Numai Vitca singur, odată după descărcarea șalei, la un pahar de vodcă, își amînti deodată cu înflăcăare:

— Vezi cum se întîmplă! M-au încordeat odată și toți știu tot ce se întîmplă cu mine; adică, asta e V. Mahrov! Așa văzută! — Apoi făcu o pauză și continuă: — Să-l reducere? Își inchipui că-l vor convinge să se însoare. Proștii! Dacă el n-ar iubi-o pe Liolca, er lă put să cadă cu toții în genunchi, să scrie unde vor — că și urma lui Mahrov s-ar fi pierdut de mult!

Sucit mai era și acest Vitca!

Se apropia sfîrșitul sezonului de navigație. Înghetul de peste noapte stăruia pînă la amiază, apa de lingă maluri se acoperea cu o poighiță de gheață. Pe șlep gondolul de luci ardea zile întregi, dar în cabină nu se făcea deloc mai cald.

Neșcofînd de pe el puloarea pălăriei, Mahrov făcea timpuriu liber la masă și la lumina fîclărilor lui stîlca afumată, scria de zor. Ajîntîndu-și privirea spre limba galbenă a flăcării, Vitca rozea între dinți creionul, absorbit de gînduri adînci. Se scărpină cu înversunare în creștelul capului, rupea cele scris și o lua iar de la început.

Vitca nu ne spunea ce scria el acolo. Dar și noi tăceam. Scrii? Atunci scrie săntăos!

În cele din urmă Mahrov nu mai rezistă și stringîndu-și unelele de scris se spuse singur:

— Acum o să fie chemată conducerea noastră acolo unde trebuie și o să fie scuturată bine. Cit ai clipi va învăia și cum să piloteze amburcașii și cum să dirijeze încăr-

CARTEA SOVIETICĂ

V. KOJINOV: „Aspectele artei”

În Uniunea Sovietică au apărut în ultima vreme multe lucrări teoretice de artă, menite — datorită formei accesibile în care sînt scrise — să intereseze nu numai pe cei inițiați în problemele de teorie literară și critică, ci și pe cei care sînt tineri, dar mai mare număr de cititori, iubitori de artă, fără cunoștințe speciale în acest domeniu. Printre ele se numără și cartea recent apărută „Aspectele artei”, semnată de criticul V. Kojinov. Autorul pornește de la ideea leninistă cu privire la rolul artei în viața societății: „Arta aparține poporului. Ea trebuie să aibă rădăcinile adînci din viața maselor literare, muncitore. Ea trebuie să fie înțeleasă de ele și să le înțeleasă. Ea trebuie să unească și să înalțe sentimentele, gîndurile și năzuințele maselor”.

După cum remarcă criticul sovietic I. Koval, ideea lui Lenin, conținută într-o scrisoare în limba germană adresată Klarei Zetkin, este mai exact redată în traducerea lui V. Kojinov, deoarece în comparație cu cele anterioare („arta trebuie să fie accesibilă maselor”), această traducere („arta trebuie să fie înțeleasă de ele și să le înțeleasă”) este mai exactă și mai clară. Gîndul lui Lenin, potrivit căruia nu numai opera de artă trebuie să fie apropiată de înțelegerea maselor, dar este necesară și o creștere continuă a conștiinței estetice a maselor, chemate să se apropie de culmile culturii și artei.

În cartea sa, Kojinov realizează nu numai sarcina de popularizare a anumitor probleme de teorie a artei, el dă și o interpretare personală multora din aceste probleme. Fără a intenționa rezolvarea definitivă și atotcuprinzătoare a lor, Kojinov explică cititorului legile generale și specifice ale creației artistice, problema genurilor etc. Esteticianul împarte artele în patru „aspecte principale”: artele statice: arhitectura, pictura, sculptura, ornamentația, arta fotografică; artele dinamice: dansul, muzica, pantomima, etc.; artele sintetice: teatrul, cinematograful; și în fine arta cuvîntului: literatura. Înăuntrul acestei clasificări, autorul mai deosebește două mari tipuri: artele în care predomină expresia și artele în care predomină plastică. Specificul literaturii, relația dintre literatură și celelalte aspecte ale creației artistice, raportul literatură-știință, iată alte probleme tratate în interesanta lucrare a lui V. Kojinov. În mod deosebit se subliniază ideea legăturii dintre literatură și gîndirea filozofică-științifică: „Poemele lui Goethe, Pușkin, Whitman, Blok și ale altor mari poeți, amintesc prin amploarea și adîncimea cupetării de cele mai valoroase generalizări ale gîndirii filozofice”.

Deosebit de interesante sînt apoi parerile cu privire la materialul poeziei, la interdependența genurilor, ș.a.m.d. Numeroase referiri la fenomenele artistice de-a lungul epocilor, exemplele convingătoare, forma atrăgătoare în care autorul prezintă ideile, toate acestea demonstrează încă o dată valoarea cărții și interesul pe care ea îl suscită.

T. ROTARU

GAZETA LITERARA 3

VLADIMIR LUGOVSKOI

Foșnesc stejarii

(Postumă)

Foșnesc stejarii lin, sonor în rugina toamnă-a lor, Iar pata lunii din senin, adesea picură venin pe zîmții frunzelor galbului... Și cețuri sui încămogăză iar lucul riu... Dar n-are friu neliniștea din noi, din jur, din arborii enormi... Tu nu poți să adormi cum nu adorm nici eu — menit ni-i să luăm bucați de noapte și de sorți, și să cîntăm — din goarna vîntului albastru să cîntăm neștute porți. Ei, hai și-acum — cu brațul tău rotund înalță cupa lumii s-o bem pînă la fund!

În romînește de MIHAIL CALMICU

EVGHENI VINOKUROV

Focul

Cîndoa, copil fiind, citeam și rîndul acela pînă azi îmi stăruie-n priviri: Scria că lumea s-a născut din flăcări sub zodia toridei străluciri.

Și-ades mă-nfioram imaginîndu-mi în albul minții mele necuprins focul rotund din prima zi a lumii arzînd și azi sub scoarța planetei de foc stîns

În ianuarul viscolit al iernii, în greul luptei cu stihia sură ei, taina tainelor, din adîncimi apare dînd palmei tale străvezii căldură.

În toate arde, rădăcină-n lucruri. Din timpul aspru pînă azi, solar el, temelia lumii, luminează obrazul omului, vizionar.

În romînește de CEZAR BALTAG

KONSTANTIN VANȘENKIN

Vîntul

Praful crește bolta în dulbine, Fructe cad pe răcoroase dale, În oraș, cu gesturi feminine, Fetele-și îndreaptă părul moale.

Pasărea se-adăugă la ramuri, Galeșii motani tresar în poartă, Arborii pocnesc în aer flamuri, Prelungind ecou de sticlă spartă.

O, n-ar fi frumoase-acestea toale Dacă gulful n-ar roti un soare, Aurind și pinzele nuflete Zoeltele corăbii scrise-n zare.

În romînește de GRIGORE HAGIU

T. ROTARU

„VOPROSI LITERATURI”

Nr. 7/1961

Raporturile actuale dintre artă și știință

Cităm din articolul semnat de G. Dmitrieva, intitulat „Conștiința artistică a omului contemporan”:

„După părerea noastră, una din problemele actuale și cele mai importante ale esteticii este aceea a studierii schimbărilor din conștiința artistică a omului contemporan, care sînt într-un fel sau altul legate de gigantul progres al științei în secolul nostru. Dacă știința sau arta influențează mai mult asupra dezvoltării spiri-

tuale a omului, însă o falsă problemă. În realitate, dilema aceasta nu există, întrucît orice efort intelectual își are reverberații în complex și profund de intensitate.

Din observațiile mele, ale căror rezultate sînt puține accidentale, am constatat că toamna omului angajat în primele linii ale științei contemporane, manifestă cel mai viu interes față de artă și soarta ei. Dar, firește, nu e obligatoriu să fi specialist în problemele energiei atomice, sau astronomie, dar nu e mai puțin adevărat că el trăiește în atmosfera lor, utilizează rezultatele lor, sensibilizată și închipuirea sa sint produsă ale acestui mediu de civilizație, care a dat importante descoperiri în-

sele uluitoare, neobișnute. Vișul milenar al „veacului de aur” a frîntas întotdeauna înclinarea oamenilor, dar numai ca să intruchipeze a unui trecut de domeniul legendelor și a unui viitor tîndu tot alt de mult de domeniul legendelor, a unui viitor care nu există, sint reale și cunoscute. Azi însă acest vis e intruchipat în teoria științifică a comunismului: a un vis real, în deplin acord cu lesile obiective ale dezvoltării societății umane.

Asadar, lesile descoperite de știință în domeniul naturii sau al frîntas legendelor și a unui viitor tîndu tot alt de mult de domeniul legendelor, a unui viitor care nu există, sint reale și cunoscute. Azi însă acest vis e intruchipat în teoria științifică a comunismului: a un vis real, în deplin acord cu lesile obiective ale dezvoltării societății umane.

Am venit și noi un ziar... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Ziarul vă prezintă... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

— Da! Într-adevăr... "Marinarul". Nu e prea mare... e drept... o singură foaie...

A. ZELINSKI (U.R.S.S.)



"Muncitor"

Probleme ale reportajului

(Urmare din pag. 1)

foarte făcut. — „Ce ai? I-a întrebat. — „Eu cu reporteri m-am arsi. Mi-am stricat o logodnă“.

Ce se întâmplase? Înainte venise un alt reporter și-l descrieseră pe eroul nostru într-un tablou de familie de genul următor: „...după ce dă norma, stă cu neavsa în dreptul televizorului iar în jurul lor copiii.“ Dar strungarul tubea o fată și fata aceea i-a spus: „Dragă, tu mă minți, ești om înșărat“. El a vrut să-i arate actul de identitate dar ea i-a spus: „Pe cine vrei să cred, ziarul sau pe tine?“

Geo Bogza este Geo Bogza, el descrie complexul său de senzații față de faptul în cauză, așa cum eroul liric se analizează în poezie. Dar și reporterul, ca eroul al reportajului trebuie să manifeste o anumită pudoare în exclamațiile și comentariile sale, o pudoare care este tot o formă a griji, a atenției față de sufletul omului.

Reporterul — omul cel mai informat

V. NICOROVICI: Consider că revistele ar fi trebuit să facă mai mult în detectarea unor teme mai largi, să fie mai documentate. Având o viziune de ansamblu, ele puteau să recomande reporterilor teme noi, neabordate. Și în felul acesta ne-ar fi putut ajuta și pe noi să depășim o anumită fază. În loc de asta, redacțiile s-au mulțumit să ne critice pentru descripționism. Reportajul descripționist — pe care nu trebuie să îl cădem în greșala de a-l denigra — a avut efectele lui bune, adică a depistat o serie întreagă de teme pentru scriitorii, a defrisat terenuri și a fost citit cu interes. Și totuși se vorbește de o deficiență descripționistă. Ea nu este numai a reportajului. Tendința aceasta, care a fost la un moment dat bună, către frescă, către monografie, pentru a cuprinde o parte din mare din realitate, o vază și într-o serie de piese de teatru, se găsește și în unele romane. „Gazeta literară“ ar trebui să se gîndească să dezbată problema din punct de vedere teoretic. Pentru mine, „descripționism“, nu spune nimic din punct de vedere estetic. Probabil că dacă greșim undeva, nu greșim din acest punct de vedere, ci în raport cu alte principii estetice, cu alte cerințe ale vieții, cu adevărat esențiale. La Geo Bogza întâlnim descriere din belșug. Trebuie precizat că nu este vorba aici de descripționism.

PAUL ANGHEL: Cred că putem defini criteriul care să determine până unde ne este permis să mergem cu sondajul asupra eroului nostru. Ceea ce ne interesează în reportaj este coeficientul social al eroului. Acesta e criteriul. Nu putem intra decât în zona publică a omului, să descriem faptele pe care el o expune publicului, societății și pe care o știu și ceilalți.

CEALĂLĂ ZONĂ SE REFUZĂ REPORTAJULUI în mod absolut, dacă nu vrem să cădem în penibilul unor întimități care jenează atât cititorul, cât și eroul și care împun un anumit raport de pudoare față de fapte.

V. NICOROVICI: Adică ești de acord că totuși aceste probleme trebuie cunoscute de reporter?

PAUL ANGHEL: Da, sigur că da. Ele îți lămuresc tipul. Dacă omul îți poartă o dramă familială foarte interesantă, cu implicații de mare intimitate, dar care îți lămuresc portretul eroului, îți explică un anumit impas în viața lui publică, în contribuția care trebuie să o aducă într-un anumit domeniu.

V. NICOROVICI: Acestea sînt totuși probleme foarte importante și ele trebuie supuse unor investigații sistematice.

PAUL ANGHEL: În ceea ce privește omul, cred că eroul reportajului poate fi uneor și reporterul și în direcția aceasta avem modele grandioase. Eroul tuturor reportajelor lui

biemelor de calitate — ci ridic doar o chestiune de obligații elementară a reportajului. Un reportaj fără informație este nul. Cîm reportajul nu scrie despre un obiect și cînd dovedește necunoașterea reportajului cade.

STEFAN LUCĂ: În ce mă privește cred că ar trebui mers pe o anumită specializare a reporterului, fiindcă rar am văzut reporteri care să poată răspunde și la probleme de agricultură, și la cele industriale și la cele științifice. Adesea, plecînd pe teren reporterul nu știe anumite lucruri de bază din sectorul respectiv. Se duce într-o uzină, vrea să scrie despre calitate. Documentarea în general duce rădăcinile în cazurile acestea tar eu, citind reportajul, îmi dau seama că autorul nu cunoaște o mulțime de alte aspecte ale muncii de acolo, oamneni, etc. Bineînțeles că documentarea este și o chestiune de talent: trebuie să ai ochi, trebuie să vezi și trebuie să știi să „prinzi“ ideea reportajului respectiv.

Modalități în reportaj

CONSTANTIN TOIU: Am impresia că se privește reportajul în mod cam unilateral. Genul de reportaj de care a vorbit Paul Anghel cu multă convingere este acela monografic, cum scrie Nicorovici. Este un alt mod de transmitere decât al poeziei lirice sau al romanului. Vreau să aflu niște lucruri pe care nu le știu, într-o formă mai miștoasă sau mai puțin miștoasă, într-o limbă mai bogată, dar mai interesantă ce mi se spune. Nu toți cititorii ajung să vadă o hidrocentrală sau să cunoască Hunedoara. Reporterul este delegatul cititorilor pentru a le aduce la cunoștință ce se întâmplă la Bicăz.

În legătură cu aceasta, se continua ideile exprimate de tot. Paul Anghel. E vorba de „Lumină“ cartea lui Radu Cosănuș. După mine, Radu Cosănuș este un excelent reporter, are calități gazetărești recunoscute. Dar el a pornit de la o premiză puțin greșită. Adică, i s-a părut că ceea ce sînt de Bicăz este toată lumea și a discutat ca între tînărții. Așa cum ar discuta între ei doi șahiști reputați — fără să se gîndească că există o mulțime de alți oameni care deși nu sînt șahiști se interesează în problemele șahului.

Din acest punct de vedere așa vrea să dau exemplul unei cărți care mi-a plăcut: „Ev nou în țara banilor“ de Ilie Purcaru. Purcaru face foarte multe poezie de cea mai bună calitate în cartea lui. Din ea cunoști Oltenia foarte bine. Dar în același timp, el nu se ferește să înregistreze și coordonatele geografice ale Olteniei. Spune și cifre metri de precizie față de anul peste Oltenia și așa mai departe, fiind tot timpul cel puțin în intenție, un poet și un poet informant.

I. BĂIEȘU: Iată o definiție posibilă a reporterului: un poet informant!

VICTOR VINTU: Traduceri asemănătoare apar și în unele dintre portajele lui Traian Coșoacă care dovedesc calități poetice și plastice descripționiste. Dar ce se întîmplă? Al impresia că uneor parcurgi în gol anumite pagini tributare unui stil ultra metafizic, ultra exclamativ, hiperbolic, „bogzian“ obsobitor. Eu cred că el însuși a simțit undeva lucrul acesta. Desigur, socot că trebuie să existe o idee reportericească, după cum există una poetică. Însă unele idei lirice din reportajul lui Coșoacă au putut fi transformate direct în lucruri de poezie, așa cum au apărut în „Contemporanul“. Evident autorul și-a dat seama că nu mai sînt de reportaj.

Iată și o altă modalitate reportericească în literatura noastră: cea a lui Ioan Grigorescu. Este un reportaj într-adevăr trepidant, nervos, senzational. Dar citind textul lui Grigorescu îți pui problema dacă aceeași realitate nu ar putea fi interpretată și altfel. Este vorba într-adevăr de personalitate, de temperament. Grigorescu este inclinat de a scoate ceva cu totul senzational din orice. Începînd de la titlu și terminînd cu încheierea. Este bine cum face Grigorescu. Dar aceasta este o modalitate. Grigorescu nu-l anulează pe Purcaru, nu-l anulează pe Coșoacă.

AL. IVAN GHILIA: Pornesc de la reportajul monografic al lui Nicorovici, și sînt de acord cu ceea ce s-a spus aici despre necesitatea informației. Toată lumea este de acord în această privință, fiindcă orice reporter scrie conștient și de talent știe că trebuie să facă o foarte profundă documentare și înainte și în timpul și „după“, cunoașterea terenului pentru că trebuie să-ți sintetizezi impresiile. S-a ridicat o problemă foarte interesantă în legătură cu reportajul monografic, aceea a exploatarea totală a unei anumite tematici. Să nu ne temem de ea, căci efectul rezultatul depinde de modalitatea de expresie. Mă gîndesc la reportajul lui Danilo Dolci. El alege o tematică majoră, înțelegîndu-și în profunzime și dezbătînd problemele respective. Găsește modalități și literare și gazetărești și le amestecă fără nici un fel de frică. Poate să gîndesc o faptă într-un loc care să se pară că se pretează la poezie. Atunci face un poem în proză. Se adresează unui grup de 20 de oameni și face o anchetă, cu cite o întrebare precisă: ce ați citit la ora 12? Este întotdeauna interesant la el unghiul de luat vederi. Adesea alții, inspiră cititorului plietisăd prin modul rutinier, plat, mereu același de a trata lucrurile.

Eu îi felicit și îi feresc pe acei reporteri care își cunosc foarte bine „meseria“, știu să se descurce pe teren, să gîndescă materialul, dar după aceea, acasă, elaborează artistic datele.

Personal am făcut multă vreme, din păcate, un fel de reportaj liric, acesta dintr-o dorință de a evita anumite probleme, pentru că nu cunoașteam bine faptele respective, pentru că nu cunoașteam sau nu ajungeam la esența faptului.

I. BĂIEȘU: Dacă vorbim de modalitățile reportajului, eu personal nu sînt pentru reportajul monografic. Cum spunea cineva, acesta licheidează un anumit domeniu. În urma lui Nicorovici se poate pune o placă: pe aici a trecut reporterul. Asemenea reportaje mi se pare că sînt cam greu accesibile cititorilor. Desigur, Nicorovici cînd vorbește la documentare, foarte greu, masiv, face o muncă serioasă. Am văzut la Sinaia materialul lui documentar. Avea 17 carnete și la urmă o tablă de materii... Eu nu aș putea să scriu în felul acesta și nu mi se pare cel mai eficient. E necesar ca reportajul literar să fie prompt.

STEFAN LUCĂ: Ce înțelegi prin prompt? Reportajul literar nu se scrie pește noapte.

I. BĂIEȘU: Oportunitatea reportajului este ca să te gîndești și să scrii la orele 15.20 la Galați sau să sînt primii trei metri cubi de pămînt. Este un eveniment cu implicații foarte largi. După părerea mea, de fapt ar fi trebuit să fie și un reporter literar.

VICTOR VINTU: Îmi pare foarte rău că n-am fost la prima cupă a excavatorului și am citit cu nostalgie informația în „Știința“ și mi-am închipuit că o să mă duc acolo ca reporter, o să mă gîndesc, să scriu, să scriu. Sînt unele împrejurări în care nu poți să fii de față. Se întîmplă ca și la incendiu, nu sînt întotdeauna unde și cînd izbucnește. Cînd am știut, de pildă, că la 1 iulie 1960 la Bicăz se include Bistrița, am fost acolo cu o zi înainte și o zi după.

ION BĂIEȘU: Eu am impresia că de mulți ani zărele cotidiene publice reportaje mult mai consistente ca idee, ca oportunitate și chiar ca nivel decît multe din presa literară.

STEFAN LUCĂ: Fără să neg importanța reportajului gazetăresc, în discuția aceasta se pun totuși chestiuni legate de reportajul literar. Într-adevăr, dacă pe de o parte este nevoie să răspunzi fulger la comandamentele realității pe de altă parte nici nu trebuie să ne grăbim.

VICTOR VINTU: Reporterul bun traduce la un reportaj ca la o pagină de literatură. Nu cred, din cite am citit din reportajele cele mai bune ale lui Ghilia de pildă, că el a muncit la o pagină din „Cîntec de drumușie“ mai puțin decît la o pagină din „Cusurii“.

ION BĂIEȘU: Mie mi se pare că din discuție nu ar trebui să lipsească niște probleme mai de esență. Reportajul este genul cel mai elastic, mai dificil de delimitat. Așa se ajunge pînă acolo încît se vorbește despre reportaj-roman, despre reportaj-schiță.

VICTOR VINTU: Eu personal sînt net împotriva reportajului schiță, în care există două-trei elemente luate din viață și multă invenție. Cine a citit, de pildă „Prin țările Soselelor“ și și-l compară cu un zimbri. Oprezi, deci într-un peisaj care trepidează de nou, cu mijloace de expresie vetuste. Să nu folosim imagini perimate. În dorința de a comunica cititorilor anumite lucruri, trebuie să pădăsim clișeele tocite.

VICTOR VINTU: Autorul are dreptul la explicații. Acolo sînt trei cefăi: o cetate geologică, Cealălă, eternă, o cetate istorică cum e cetatea Neamțului și pe de altă parte există barajul care ține cuprînt și dă dimensiuni contemporaneității.

CONSTANTIN TOIU: Eu mă defream la stilul reportajului care implică nu numai chestiuni de concepție ci și de formă.

PAUL ANGHEL: Trebuie să amintim și despre curiozitatea reporterului față de fenomenul pe care îl investighează. Citim cu foarte multă plăcere memoriile de călătorie ca și reportajele despre călătoriile peste hotare. Ai senzația că reporterul descoperă o lume. Acest sentiment că descoperă un continent necunoscut trebuie să-l aibe reporterul cînd scrie despre lucrurile cele mai obișnuite.

Ce este senzational

MIOARA CREMENE: Nu e rău cînd se scrie despre cele mai obișnuite lucruri. Dar e bine să se scrie și despre cele neobișnuite, care nu se întînesc la tot pasul. Reporterul nu trebuie să se ferească de senzationalul propriu-zis, ci să-l înțeleagă semnificațiile. Un reporter frenetic cum a fost Kisch nu se ferea să viziteze leprozeriile din Mencia sau cîmîștirii cîmîtor bogdașilor din New York. Tot el s-a deplasat special pentru a vedea podul de pe care a fost aruncată Roza Luxemburg.

V. NICOROVICI: Desigur că ar fi bine ca reportajele noastre să fie nu numai interesante ci și senzationale. Dar eu aș propune, cu un egal drept de interes în cazul nostru, noțiunea de problematică. Adică, cred că reportajul nostru, înainte de a fi senzational în sensul propriu-zis, ar trebui să fie „senzational“ tocmai prin problemele pe care le ridică.

STEFAN LUCĂ: Socotesc că dacă reporterul cunoaște realitatea cit de cit, este imposibil să nu găsească ceva original, țesut din comun, țesut din albia comună a faptelor, oriunde. Capacitatea sa creatoare îl va duce la descoperirea acelei idei care, lucrată cu meșteșug, se va transforma în cel mai interesant reportaj. În ce mod? Nu se mai discută. Este o chestiune personală a fiecărui. Dacă ne documentăm bine, 75 la sută din reportaj este rezolvat.

TITA CHIPER: Interesul sîrmit de un reportaj, senzationalul, priza sa la public, sînt legate de profunda cunoaștere a realității de către reporter. O să mă limitez la un exemplu. La un moment dat, în activitatea

unei din fabricile noastre a intervenit o schimbare. După ce fusese criticată, pentru defectele unuia din produse, în fabrică se încetăsenise obiceiul reviziei programate a mașinilor respective. Indiferent dacă utilajul era în producție sau nu, indiferent dacă existau comenzi importante sau nu, utilajul trebuia revizuit la termenul planificat. Am citit multe reportaje apărute în acea vreme despre fabrică. S-a descris orice, cit se produce, cum arată frunțașii, etc., dar acestea nu erau problemele majore ale fabricii în acel timp. Au apărut „reportaje eterne“. Desigur, se lucra, se dădeau produse, dar frămîntarea cea mai interesantă era alta: întrebarea cum să producem mai bine și în același timp să gospodărim fabrica? În lumina acestor fapte apăreau și conflictele, chestiunile senzaționale, lupta între vechi și nou. A fost un moment cînd s-au auzit și opinii nefavorabile în legătură cu produsele fabricii. Pentru a infirma aceste păreri, un proiectant, aflat în fabrică, a fost pus să lucreze chiar pe utilajul pe care l-a proiectat. Nu aș fi dorit nîmănu momente mai senzaționale decît cele ale omului care a trebuit să lucreze cu agregatele pe care le-a proiectat. Cîteva detalii de culoare: revizia mașinilor a sînt șase luni și toți au trăit momente de încordare: va izbucni sau nu? Nu a fost aici ceva „senzational“?

Legătura cu redacțiile

STEFAN LUCĂ: Aș vrea să revin asupra muncii redacțiilor cu reporterii. Cred că aici sînt anumite lacune. Adesea dacă tema respectivă este importantă, problema calității reportajelor nu se mai pune cu atîta stringență.

AL. IVAN GHILIA: Nu trebuie uitate răspunderea reporterului. Adesea revistele intervin în mod arbitrar cînd nu cunosc problemele de pe teren.

CONSTANTIN TOIU: Redacția revistei ar trebui să organizeze un sfat eficient, să încurajeze reporterii, să-i trimită pe teren, să asigure un ritm de publicare a materialelor...

S. DAMIAN: Considerăm că discuția aceasta a fost utilă și am realizat un schimb fructuos de păreri. Ne-am propus să apreciem stadiul actual al reportajului în ceea ce privește reflectarea actualității și să-i îndemnăm pe reporterii să depășească faza de constatare, de simplă consemnare a realității pe o arle foarte largă și să abordeze temele mai în adîncime, să scrie reportaje problematice. Adică un reportaj care exprima un punct de vedere asupra realității respective, în așa fel încît să se poată spune că are o eficiență asupra conștiinței cititorului.

Aici s-a pus accentul foarte bine pe ideea informării în reportaj subliniindu-se că unele din reportajele publicate sînt searbăde, neinteresante, a-jung să dematufereze adevărul, pentru că reporterul nu cunoaște în fond lucrurile despre care scrie. Mie mi se pare că totuși în ultima vreme nu această latură pare a fi cea mai deficiată. Mai degrabă după ce a cules o serie de date și se dovedește bine informat, reporterul le prezintă într-o formă neatractivă. Nu se poate spune că el nu cunoaște realitatea respectivă, dar nu a reușit să o transmită artistic, să o transfigureze. Trebuie să vorbim mai mult despre această muncă de elaborare a reportajului. În așa actualitate precizarea aceasta ar trebui să fie mai sfîrșitoare: reportajul trebuie să constituie un gen literar, adică să aducă un mesaj artistic, o viziune inedită asupra lucrurilor. Reportajul trebuie să ne facă să cunoaștem bine realitatea și să spună niște lucruri în mod curajos și adevărat, promovînd totodată o idee artistică și o personalitate. Aici s-a vorbit de modalități diverse de reportaj, despre utilizarea mai fertilă a stiturilor. Mai ales în reportaj este dăunătoare monotonia de procedee.

Discuția aceasta va ajuta și redacțiile noastre să stabilească un plan precis în domeniul reportajului, un plan bazat pe o documentare politică riguroasă. Trebuie să manifestăm mai multă inițiativă, îndrumînd munca reporterilor, propunînd teme și lucrînd cu mai multă exigență cu reporterii. Să nu mai facem concesii la calitate numai pentru acoperirea unei teme.

Sonete

I

Înșelăciunea, moartea, eroarea, despărțirea,
Vor să ne abată gestul de-ncrezător avînt
Să ne rețeze ramul bogat și-adînc crescînd
Al cărui umezi muguri ne îmblînzesc prîierea.

— Include-te și stinge! — durerea spune blind —
Un telefon, auzi-l, își sună jeluirea
Într-o odăe goală, tot astfel, nicăirea
Efortul tău răspunde, prelung agonizînd.

— Ridică-te și-nvinge! — detună glasul premii
Și brațul ei ne-nșfacă de plete și smulge
Din valul apei grele, din lațul buruienii

II

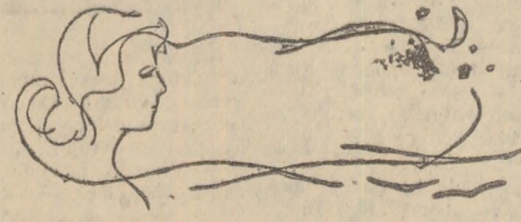
M-a obosit Amorul care-și destinează arcul,
Și celălalt de altfel — Livada ce-mi umplu
Cu miere negri-mi faguri pe care di-i aduc.
E despărțirea. — Darnic, de suc mi-ncarcă acul.

De grelele războaie, ce cu iubirea duc
Mi-e scutul cum e sîta și mîntea ca aracul,
Înoadă, urcă iederi ce curg de-a berbeleacul
Și-mi string în chingă scurtă, puteri și meșteșug.

E sfatul meu, prieteni: Traiți în bună pace
Să nu șoptiți ca mine cu ochi mării de spaimă:
— Durerea, iar durerea, cunosc de-atîtea feluri!

Să preferați drept drumul, meandrei și răstoacei,
Și clara docea-a minții, misterului ce-ngaimă,
Uneala prieteniei, cîmplitelor ofeluri.

Aurora CORNU



Gesturi, noaptea

Orașul își apleacă umbrele clădirilor spre orizont

Pentru ca noaptea să coboare pe ele,
Ochii tăi clipeșc mai ciudat
În ceasul acesta
Bătut de o rază de lună
În pendulul pămîntului.

Îi-aș vorbi despre dragoste,
Dar cuvintele au adormit
Împreună cu arborii,
Ce stetele, cu trotuarele.
Deci tu culege din gesturi înfeșurile
Ca din nisip aurul.

Îmi înfășur mîna cu pîrul tău
Și strălucirea lui e a singelui meu,
Mîna mi se odihnește la tine pe frunte
Și-n linia vieții mele culeg
Toate culele frunții tale.
Umerii mei se înalță să-ți învelească prîierea
Și cerul reflectîndu-mă
Învelește întinericul.

Întinde și tu mîinile spre mine.
Despicat orizontul va veni către ele
Și vom fi plini de depărtări.

Orizontul curge prin mîinile noastre
Înlănțuite în noi.

Adrian PAUNESCU

Darul tău

Visezi și totu-mi pare, din zori în seară, vis;
E darul tău: statornic, nedezlegat descîntec;
Răcolitor și tandru zvonii din piatră cîntec
— Oflorînd Euterpei — cu stropi de singe scris.

Nu fugă spre Nirvana, în tunrul de ivor,
Încandescentă rece: cleștar, brume, aștre,
Ci visul — floare roșie, sub cerul premii noastre,
Aripă spre azururi desfășurată-n zbor.

Uitarea-n vâl de ceașă nu va putea să-ngroape
Nici chipul tău de marmur, nici zilele de-acum;
Ascunsa lor vibrare mă va chema precum
Eternul mării zbucium a' fluviilor ape.

Calul năzdrăvan

Calul năzdrăvan al vremii trece-n galop
Din șea i-alintă coama resfirată printre stele;
Picioarele-i lungi, neauzite pe-al razelor snop,
Scînteii roșii scapără-n visele mele.

Pe-alături, în urmă, otgoane înoadă geambășii
Să-i facă un laț, să-l oprească din mersu-i focos;
Dar tot mai departe, mai aprins, îi scapără pașii
Cînd lotri, ademenindu-l, își fîrîie lațul pe jos.

Năzdrăvanu-nspumat sfîrîmă lanțuri și tronuri,
Și-mprăstie neguri cu fulgerătoare-i copită;
Cînd vie se-nalță, din adîncuri de inimi dînd zvonuri,
De pe-nțregul pămînt — pădurea de oameni, zrenită.

Nu rupe florile

Nu rupe florile, sădește-le de știi,
Nu trece ne-nțele, superb și cinic;
Cu umărul la greu, cu-avînt partinic,
Ridică torța, te aruncă-n bălău.

Nu ciripi la-nțreceri cu scaful
Pe placul octoșilor esteji;
Nu lincezi în cîmpul de scafeji
Ci suie muntele, mînosul, viu.

Stergîndu-ți fruntea cu ai tăi, pe promontorii,
Privești în urmă panoramă: tot ce-a fost
Și deslusești ce-avu un sens, un rost,
În curgerea bătrînei, vechi istorii.

Apoi instrună-ți țărăși pasul, voiniceste,
La stîncile în piept, spre culmi te-ndreapță,
Alungă visul sterp, visează-n faptă
Și frumusețea lumii o sporește.

Vlaicu BIRNA



SOFIA UZUM

„printre colecționiste“

UN MILITANT
PENTRU REALISM

„In toate si pretutindeni, spunea cu fermietate Bielski, realitatea este primul si ultimul cuvint al secolului nostru...“

„In toate si pretutindeni, spunea Bielski, realitatea este primul si ultimul cuvint al secolului nostru...“

Noi fi paruru-o zi sau doua Insinguratele cimpii, Dumbrava jilava de roua, A girile unde guralii;

— Insa din pacate, nici zejarul, nici corectorul, admiratori probabil, si unul altul, al versului alt sau al asonanzelor (si lucrul le-ar face cinste), nu s-au silit sa lipseasca codrul de rima sa (modru) si eu incuic-o cu mindru, ceea ce da un vers absurd.

La capatul altor regretate, sa ne oprim totusi, la capitolul in care Bielski respinge „intrebarile cam prea dictatoriale“ (sint termenii sai), cu care publicul cititor, nemulțumit de felul cum Oneghin declina dicitu intii iubirea Tatiane, pentru ca mai taziu sa se indragosteasca de ea.

ACTUALITATEA LUI BIELINSKI

(19)

omenească, ca să poasească, în cele din urmă, la următorul fragment, adevărat cring șirliț dintr-un vis al unei nopți de vară shakespearian: „O fată tânără din zilele noastre, comite oare o crimă dacă, simțind doar repulsiune pentru domnul respectabil, după care vor s-o dea cu de-a-sila și îndină cu pășune pe un tânăr, de care vor cu tot dinadinsul s-o despartă, ascultă de vocea inimii și lucrează pe aștept inimii ei și nu pe acela al carui grad și buzunar au răscut capul pre scumpilor ei părinți? Nimeni nu suferă mai mult de strictețea convențiilor exterioare și nimic nu cere, de asemenea, o libertate atât de absolută, ca înima. Cu ce seamănă felierea dragostei, când trebuie să se supună convențiilor exterioare? Ea seamănă unui cîntec de privilegheoare sau de ciocire închise într-o colivie de aur...“

Pe Gogol autorul nvelor, al „Revizorului“, al lui „Taras Bulba“ și al „Sufletelor moarte“, Bielski i-a iubit și l-a prețuit tot timpul la înalta lui valoare; mai mult, pentru el a purtat poeziei și lupte, apărându-i și împunându-i ca șef al școlii realiste. Analizele ce a închinat operelor lui Gogol sunt tot atâtea modele de pătrundere sintetică de ingeniozitate psihologică de feliere formulări estetice. De unde vine, se întreabă Bielski, de oameni aceștia obscuri și banali, pe care-i cunoaștem din viața de toate zilele, și care au ajuns să ne și plătescă în viața reală, sint toțiși alți de intereseși și de termecători în reprezentarea lor poetică? Cum se face că toate aceste aspecte cotidiene, mediere și respingătoare sint pătruse de o poezie reală, de poezia vieții adevărate, a vieții pe care noi o cunoaștem bine? Totul vine de acolo și e cealaltă lui Gogol, că autorul e un artist și că „pentru un talent artistic există poezie oriunde există viață“.

Originalitatea în creație — epica și dramatică — stă în capacitatea unui autor de a tipiza, și Gogol, se știe, e un mare meșter în născocirea tipurilor, al călătoreșilor tipice (clupul tipurilor și prototipurii prototipurilor). „Dar de ce se întreabă Bielski, e oare un alt de iscusit meșter? Fîlindă este origina — Și de ce este original? — Fîlindă este poet.“ Și insistența aceasta asupra bizonului poetic nu e de fel convențională. Singur el explică virtutea cu care un creator suprăpune vieții de toate zilele o viață nouă, existențe de două țărîmuri fîlindă existențe. Trece peste marea analiză a comului gogolian și mă opresc o secundă la problema moralității în artă, cel de bătaie alți de deșălat, al dispulor literare de cînd lumea; și transcriu: „Moralitatea unei opere trebuie să conste în absența unei oricărui pretenții din partea autorului de-a urmări vreun scop moral sau jurnoral. Faptele vorbesc mai puternic decît cuvintele; redarea credincioasă a monstruoșității morale este

mai puternică decît orice atacuri împotriva ei, nu uitați toțiși că asemenea redări sint veridice numai atunci cînd nu urmăresc vreun scop, cînd sint adevărate creații, iar de creat poale crea numai inspirația; la rîndul ei, inspirația este accesibilă numai talentului, așa încît numai talentul poate să fie moral într-o operă literară“.

Trec de asemenea, peste cele etive rezerve pe care Bielski, credincios principiului și după care „condiționat și relativ sint două fețe ale absolutului“, le formulează în marginea unei anume părți din opera lui Gogol, de pildă „Portretul“, cu fantastical sau artificios, sau „Arabescuri“, cu pseudosciențismele lor și mă opresc, cu mult mai puțin decît s-ar cuveni, la marea proces, pe care scrisoarea lui Bielski din 3 iulie 1847 îl întentează lui Gogol, și care reprezintă, cum alți de just caracterizase Lenin, „bizonul activității literare a lui Bielski“, și adevărul este că numai o mare iubire jignită putea să smulgă inimii și rațiunii un alt de violent și dureros rechizitoriu. Cî de adîncă va fi fost durerea și dezamăgirea cu care Bielski descoperă în ultima carte a lui Gogol („Fragmente alese din corespondența mea cu prietenii“), o abdicare, chiar o trădare a acestuia, se poate vedea din marea preț pe care Bielski i-a pus întodeună pe efica citărea critică socială a lui Gogol, și pe care nu s-a silit s-o recunoască chiar și după alți de dramatica execuție din 1847. A face însă concesiune autocrației, într-o vreme cînd iobăgia era totală și cîntul în floare, a-și renega opera trecută, care tălase alți de adînc și alți de util în cadavrele „sufletelor moarte“, a fi demascăl ca puțin alți, oare de îndăllății și alți de propovădui acum ortodox și misticiștii — erau păcate prea mari și Bielski nu le putea tolera. „Da, îi spunea Bielski către începutul lungii epistole, v-am iubit cu toată feroarea; pe care eu o foarte legat de țara sa o poate pune în a iubi pe acela ce-i încarneză speranța, onoarea și gloria; în a iubi pe unul din marii oameni ce călăuzesc țara pe drumul constituției și dezașării, sau progresului...“.

Și, după ce pica sumbul tabloul al epocii aceia, în cuvinte de foc, ce l-ar fi dus, dacă textul ar fi fost cunoscut din timpul vieții sale, de-a dreptul în cealaltă rezervă Skobelev, Bielski încheia cu aceste rînduri, de o tot alți de mare frumusețe stilistică, pe cî și morală: „Nu știu să spun lucrurile pe jumătate, nu mă pricep să merg pe cărări oculte; așa ceva nu e în reea mea. Dacă d-la sau d-ntai im vor arăa că m-am înșelat în con-

ducătoare a societății sovietice, vor crește și mai mult. Alături de toate parțile comuniste și muncitorești, Partidul Muncitoresc Român vede în P.C.U.S. avangarda mișcării comuniste mondiale, deșăvșirea ei cel mai experimentat, iar în politica P.C.U.S. un exemplu de slujire plină de abnegație a cauzei comunismului și a păcii.

Programul construcției comunismului are o uriașă însemnătate internațională. Pășind pe căi noi, neabătute, poporul sovietic și-a îndeplinit și-a îndeplinește marea sa sarcină internațională în a croi înțregii oameni drumul spre socialism și comunism.

Popoarele țării din sistemul mondial socialist, care se bucură în permanență de sprijinul și ajutorul internaționalist înfrăș al Uniunii Sovietice, știu bine că mersul ei împetunat spre comunism ușurează și accelerează mișcarea înaintea spre comunism a întregului sistem mondial socialist.

Diferitele țări sisteme au pornit de la niveluri inegale de dezvoltare; deșăvșirea construcției socialiste și intrarea în perioada construcției deșăvșurate a comunismului nu au loc de aceea simultan în toate aceste țări. Dar dezvoltarea statelor socialiste în cadrul sistemului mondial unic al socialismului se subliniază în Program — asigură posibilitatea de a scurta termenul de construire a socialismului, deschide perspectiva trecerii lor mai mult sau mai puțin simultan la comunism, în limitele celeștii epoci istorice. Expirmîndu-și adîncă admirație pentru victoriile societății sovietice, P.C.U.S. s-a transformat în avangarda poporului sovietic, a devenit partidul întregului popor. Construcția comunismului se deșăvșarează sub conducerea încredințată a Partidului Comunist, a Comitetului sau Central leninist, în frunte cu tovarășul N. S. Hrușciov. În perioada construcției comunismului, rolul și însemnătatea P.C.U.S., ca forță con-

ducătoare a societății sovietice, vor crește și mai mult. Alături de toate parțile comuniste și muncitorești, Partidul Muncitoresc Român vede în P.C.U.S. avangarda mișcării comuniste mondiale, deșăvșirea ei cel mai experimentat, iar în politica P.C.U.S. un exemplu de slujire plină de abnegație a cauzei comunismului și a păcii.

Programul construcției comunismului are o uriașă însemnătate internațională. Pășind pe căi noi, neabătute, poporul sovietic și-a îndeplinit și-a îndeplinește marea sa sarcină internațională în a croi înțregii oameni drumul spre socialism și comunism.

prin ușa întredeschisă se lăstea chipul cu chipăvă al agentului, sigurănt, omul lui Skobelev, poate, cum l-a imaginat pictorul Neumov, și iată, mai ales, splendidul portret al lui Gorbunov, astăzi în muzeul Radiceșev din Saratov, în care privirea olimpiantă a lui Bielski, inspirată ca a unui mare liric sau a unui mare muzician (Chopin sau Larmartine?), scruțează vîntului și trece peste pragul anilor pînă la noi. Și mă surprind deschizînd din nou frumosul eologiu, cu care Lunacearski își încheie articolul, și ale cărui ultime rînduri sugerează alți de feliicit, s-ar zice, — ca un pervaz de aur — ambianța spirituală a minuțutului portret: „Treptat, începînd cu epoca lui Bielski, pe făgașul indicat de problematica sa, puterea poporului se revărsă tot mai larg în valuri tot mai bogale. Noi am și ajuns pe firul mare al acestui fluviu gigantic, dar tot mai zărim la izvoarele sale, figura impunătoare, cu privirile pierdute în depărtări, a lui Bielski. El stă acolo neclintit, mășreț profet cu ochi de vultur și cel dintii apostol al conștiinței noastre naționale“.

PERPESCIUS

Programul concret al înaintării spre culmile comunismului

(Urmare din pag. 1)

Proiectul de Program trasează sarcinile partidului în domeniul dezvoltării vieții de stat socialiste. În fața întregii lumi apare tabloul minunat al înfloririi celei mai consecvente democrații — democrația socialistă a întregului popor, ceea care asigură participarea activă a tuturor cetățenilor la conducerea statului.

Comunismul presupune și creșterea continuă a gradului de conștiință al membrilor societății. De cînd însemnătatea mereu creștină a muncii ideologice în scopul educării tuturor oamenilor muncii în spiritul unei înalte principialități și al de votamentului față de comunism, al atitudinii comuniste față de muncă și de gospodăria obștească, pentru lichidarea totală a rămășițelor concepțiilor și moravurilor burgheze, dezvoltarea multilaterală, armonioasă a personalității, crearea unei adevărate bogății a culturii spirituale. Îndicînd căile și mijloacele de educare a conștiinței comuniste, Programul P.C.U.S. formulează codul moral al constructorului comunismului, menit să dezvolte la acesta trăsături morale de o neamenștă frumusețe.

Programul înaintării poporului sovietic spre comunism este rodul gîndirii colective și al experienței de o bogăție fără seamăn a glorioșului partid al lui Lenin. De aproape șase decenii, P.C.U.S. ține sus steagul marxism-leninismului, duce o luptă nempăcată împotriva ideologiei burgheze, împotriva revizionismului, dogmatismului și sectarismului, împotriva oricăror abateri de la leninism. Datorită victoriei socialismului în Uniunea Sovietică, a întăririi unității societății sovietice, P.C.U.S. s-a transformat în avangarda poporului sovietic, a devenit partidul întregului popor. Construcția comunismului se deșăvșarează sub conducerea încredințată a Partidului Comunist, a Comitetului sau Central leninist, în frunte cu tovarășul N. S. Hrușciov. În perioada construcției comunismului, rolul și însemnătatea P.C.U.S., ca forță con-

Pentru fericirea omului

(Urmare din pag. 1)

în care telul suprem al comunismului va fi alții, telul formulat în acest chip: „De la fiecare după capacități, pe măsură după nevoi“. Lozincă Partidului „Totul pentru om, pentru binele omului“, care a animat din binele omului, din care nici o problemă de privilegheoare la om, la societate, la domeniul politic, la organizarea economiei, a culturii, la raporturile internaționale, nu e în afara unei analize și a unor perspective de o precizie științifică, se va înfrupta cu aceeași claritate și holărie cu care e trasat.

Siguranța aceasta dă minții și sufletului nostru arpi, siguranța aceasta face ca noi, cetățeni ai unui stat socialist, să simțim înmîndu-se propriile noastre puteri și să trăim încă o dată cu intensitate felierea de a fi oameni acestui veac, oameni patriei noastre, oamenii care, călăuziți de partidul nostru, de directivele Congresului al III-lea, pășind în etapa deșăvșirii construcției socialiste, privim spre Răsărit, spre Uniunea Sovietică, urmărîm progresul de gigant spre comunism, pe care știm că îl vom face și noi.

Așa cum se spune în Program: „Partidul consideră construirea comunismului în UR.S.S., drept o mare sarcină internaționalistă a poporului sovietic, sarcină care corespunde intereselor întregului sistem mondial socialist, intereselor proletariatului internațional, ale întregii omeniri.



La poalele Făgărașului

Foto GH. ȘERBAN

PERPESCIUS

(Urmare din pag. 1)

Programul construcției comunismului are o uriașă însemnătate internațională. Pășind pe căi noi, neabătute, poporul sovietic și-a îndeplinit și-a îndeplinește marea sa sarcină internațională în a croi înțregii oameni drumul spre socialism și comunism.

Popoarele țării din sistemul mondial socialist, care se bucură în permanență de sprijinul și ajutorul internaționalist înfrăș al Uniunii Sovietice, știu bine că mersul ei împetunat spre comunism ușurează și accelerează mișcarea înaintea spre comunism a întregului sistem mondial socialist.

Diferitele țări sisteme au pornit de la niveluri inegale de dezvoltare; deșăvșirea construcției socialiste și intrarea în perioada construcției deșăvșurate a comunismului nu au loc de aceea simultan în toate aceste țări. Dar dezvoltarea statelor socialiste în cadrul sistemului mondial unic al socialismului se subliniază în Program — asigură posibilitatea de a scurta termenul de construire a socialismului, deschide perspectiva trecerii lor mai mult sau mai puțin simultan la comunism, în limitele celeștii epoci istorice. Expirmîndu-și adîncă admirație pentru victoriile societății sovietice, P.C.U.S. s-a transformat în avangarda poporului sovietic, a devenit partidul întregului popor. Construcția comunismului se deșăvșarează sub conducerea încredințată a Partidului Comunist, a Comitetului sau Central leninist, în frunte cu tovarășul N. S. Hrușciov. În perioada construcției comunismului, rolul și însemnătatea P.C.U.S., ca forță con-

ducătoare a societății sovietice, vor crește și mai mult. Alături de toate parțile comuniste și muncitorești, Partidul Muncitoresc Român vede în P.C.U.S. avangarda mișcării comuniste mondiale, deșăvșirea ei cel mai experimentat, iar în politica P.C.U.S. un exemplu de slujire plină de abnegație a cauzei comunismului și a păcii.

Programul construcției comunismului are o uriașă însemnătate internațională. Pășind pe căi noi, neabătute, poporul sovietic și-a îndeplinit și-a îndeplinește marea sa sarcină internațională în a croi înțregii oameni drumul spre socialism și comunism.

Pentru fericirea omului

(Urmare din pag. 1)

în care telul suprem al comunismului va fi alții, telul formulat în acest chip: „De la fiecare după capacități, pe măsură după nevoi“. Lozincă Partidului „Totul pentru om, pentru binele omului“, care a animat din binele omului, din care nici o problemă de privilegheoare la om, la societate, la domeniul politic, la organizarea economiei, a culturii, la raporturile internaționale, nu e în afara unei analize și a unor perspective de o precizie științifică, se va înfrupta cu aceeași claritate și holărie cu care e trasat.

Siguranța aceasta dă minții și sufletului nostru arpi, siguranța aceasta face ca noi, cetățeni ai unui stat socialist, să simțim înmîndu-se propriile noastre puteri și să trăim încă o dată cu intensitate felierea de a fi oameni acestui veac, oameni patriei noastre, oamenii care, călăuziți de partidul nostru, de directivele Congresului al III-lea, pășind în etapa deșăvșirii construcției socialiste, privim spre Răsărit, spre Uniunea Sovietică, urmărîm progresul de gigant spre comunism, pe care știm că îl vom face și noi.

Așa cum se spune în Program: „Partidul consideră construirea comunismului în UR.S.S., drept o mare sarcină internaționalistă a poporului sovietic, sarcină care corespunde intereselor întregului sistem mondial socialist, intereselor proletariatului internațional, ale întregii omeniri.

SLAVĂ
COMUNISMULUI

(Urmare din pag. 1)

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice: Cînd poporul sovietic se va bucura de binefacerile comunismului, noi sute de milioane de oameni de pe pămînt vor spune: „Noi sintem pentru comunism!“ Nu pe caiea războiului cu alte țări, ci prin exemplul unei organizări mai perfecte a societății, prin înflorirea forțelor de producție, prin crearea tuturor condițiilor pentru felierea și bunăstarea omului, ideile comuniste cuceresc mințile și inimile maselor populare.

Ideile lui Lenin despre pace rapătă o amplasare fără seamăn. Pe o bună parte a globului pămîntesc războiul a fost înădatat din viața societății pentru totdeauna.

Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice este un program creator, un izvor imens de bucurie și feliere pentru toți comunistii. Sub soarele sfînt al păcii, al frăției și al progresului, vizita în Uniunea Sovietică a delegației de partid și de stat a Republicii Populare Romîne, în frunte cu primul secretar al P.M.R. și președintele Consiliului de Stat al R.P.R., tovarășul Gheorghie Gheorghiu-Dej, este încă o dovadă a relațiilor de prietenie și respect reciproc, statonice pentru veșnicie între țările noastre.

Programul construcției comunismului are o uriașă însemnătate internațională. Pășind pe căi noi, neabătute, poporul sovietic și-a îndeplinit și-a îndeplinește marea sa sarcină internațională în a croi înțregii oameni drumul spre socialism și comunism.

Popoarele țării din sistemul mondial socialist, care se bucură în permanență de sprijinul și ajutorul internaționalist înfrăș al Uniunii Sovietice, știu bine că mersul ei împetunat spre comunism ușurează și accelerează mișcarea înaintea spre comunism a întregului sistem mondial socialist.

Diferitele țări sisteme au pornit de la niveluri inegale de dezvoltare; deșăvșirea construcției socialiste și intrarea în perioada construcției deșăvșurate a comunismului nu au loc de aceea simultan în toate aceste țări. Dar dezvoltarea statelor socialiste în cadrul sistemului mondial unic al socialismului se subliniază în Program — asigură posibilitatea de a scurta termenul de construire a socialismului, deschide perspectiva trecerii lor mai mult sau mai puțin simultan la comunism, în limitele celeștii epoci istorice. Expirmîndu-și adîncă admirație pentru victoriile societății sovietice, P.C.U.S. s-a transformat în avangarda poporului sovietic, a devenit partidul întregului popor. Construcția comunismului se deșăvșarează sub conducerea încredințată a Partidului Comunist, a Comitetului sau Central leninist, în frunte cu tovarășul N. S. Hrușciov. În perioada construcției comunismului, rolul și însemnătatea P.C.U.S., ca forță con-

ducătoare a societății sovietice, vor crește și mai mult. Alături de toate parțile comuniste și muncitorești, Partidul Muncitoresc Român vede în P.C.U.S. avangarda mișcării comuniste mondiale, deșăvșirea ei cel mai experimentat, iar în politica P.C.U.S. un exemplu de slujire plină de abnegație a cauzei comunismului și a păcii.

Programul construcției comunismului are o uriașă însemnătate internațională. Pășind pe căi noi, neabătute, poporul sovietic și-a îndeplinit și-a îndeplinește marea sa sarcină internațională în a croi înțregii oameni drumul spre socialism și comunism.

Popoarele țării din sistemul mondial socialist, care se bucură în permanență de sprijinul și ajutorul internaționalist înfrăș al Uniunii Sovietice, știu bine că mersul ei împetunat spre comunism ușurează și accelerează mișcarea înaintea spre comunism a întregului sistem mondial socialist.

Diferitele țări sisteme au pornit de la niveluri inegale de dezvoltare; deșăvșirea construcției socialiste și intrarea în perioada construcției deșăvșurate a comunismului nu au loc de aceea simultan în toate aceste țări. Dar dezvoltarea statelor socialiste în cadrul sistemului mondial unic al socialismului se subliniază în Program — asigură posibilitatea de a scurta termenul de construire a socialismului, deschide perspectiva trecerii lor mai mult sau mai puțin simultan la comunism, în limitele celeștii epoci istorice. Expirmîndu-și adîncă admirație pentru victoriile societății sovietice, P.C.U.S. s-a transformat în avangarda poporului sovietic, a devenit partidul întregului popor. Construcția comunismului se deșăvșarează sub conducerea încredințată a Partidului Comunist, a Comitetului sau Central leninist, în frunte cu tovarășul N. S. Hrușciov. În perioada construcției comunismului, rolul și însemnătatea P.C.U.S., ca forță con-

ducătoare a societății sovietice, vor crește și mai mult. Alături de toate parțile comuniste și muncitorești, Partidul Muncitoresc Român vede în P.C.U.S. avangarda mișcării comuniste mondiale, deșăvșirea ei cel mai experimentat, iar în politica P.C.U.S. un exemplu de slujire plină de abnegație a cauzei comunismului și a păcii.

Lucia DEMETRIUS

Ion BANUȚA

Despre semnificația „Mizantropului“

CARNET

cinemalografic Cavalerii teutoni

Ca și romanul lui Senkiewicz, filmul despre Cavalerii teutoni se adresează primum spre neobștinții a tinereții. O sută de întâmplări palpabile în care se verifică fidelitatea față de ideal, curajul, consecvența în sentimente, devotamentul și fantezia, merită să fie înțelegătoare și înțelegătoare. Cavalerii teutoni sunt eroii care nechează armăsarilor fugosi însoțite scrierilor spațioși înmărmurite, castelane suave, fetele în tunuri, cu pază severă, cântind, înviziibile, de la fereastra creștă nostalgică iubire; câștiguri fieroși, îmbrăcați în pelene albe, născocind oribile torturi și împinzind cu spăime înfruntările.



Nu e de mirare că înțelegerea e acordată, ca în romanele cavaleriste, divinității evenimentelor. Se desăvârșea zăruiri uluitoare, diavoli, urmasii de distanță mari și, mai ales, o bălăne uriasă împănată în toată lățimea cinematografului.

Dacă filmul Ford s-ar fi aprobat de acest material cu intenția de a subverti genurile, ar fi sîrbîșit simetria întregului. Cu discernămint, regișorul e-a conformat convențiilor metrice, surzind înfruntările în năvălirile sursele inerente și punînd un accent patetic pe confruntările esențiale, care relevă dreptatea unei cauze și vitejia în apărarea ei.

Căci filmul este animat de suflet patriotic. Se glorifică diferența polonezilor în fața învaziilor teutone, demnitate și nobilitate cu care acționează în luptă. Spre deosebire de generații care tind să se cîștige prin război, cavalerii dramatice, cu consecințe asupra marilor de relație, Alexander Ford prezintă formele armonioase echilibrată, beneficiind de seninătate în viziunea de ansamblu și de migală în notarea detaliului plastic.

Stilul reconstrucției este cel monumental, dar un monumental obținut prin grandioasa cadru prin colorul și mișcările, prin precumăntarea unor virtuți exemplare în comportarea eroilor. Zbiška, răfme cavaleriu netricat, castelanul Jurand din Spychow un răzător aprig, regele Jagello un înțelept conducător de armate. Ne impresionează vastele peisaje, parada ostilor în veșminte baroce de un contrast elegant, luxuriantele banchete ale puțin austerilor cășugări, unde poartele se deszăntăie primitiv, Ca și Eisenstein, Alexander Ford aduce asupra antitezelor formale, atribuind decorului și costumelor un efect superlativ. Ercul este înfruntat însă în „Cavalerii

teutoni” de o anume viciu, care corespunde genului acesta de istorisiri. În „Alexander Newski” sau „Ivan cel Groznic”, monumentalul are o densitate de un trașim neîntîlnit alt. Pentru stilizarea de tipul Eisenstein, fiecare plan își capătă o autonomie și, prin năvălirile asociate de linii și volume, se gravează în memorie. La Ford predomină spectaculosul acțiunii, curgerea ei captivantă, Melancolia cludată a lui Ivan cel Groznic n-o putem găsi în „Cavalerii teutoni” deoarece aici nu se scotează pe complexitatea personajelor sau pe patosul grav al problematicii. Regizorul polonez nu se abate de la normele genului ales, utilizînd în acest scop în mod splendid mijloacele cinematografului.

Desi accentuăm elementele răzbat, ele sînt parca simboluri de altă tonalitate, solemnă, în narațiunea vioasă de tip popular. După crîncine încercări, cînd balanța pare să încline de partea cavaleriilor teutoni, în prim plan, pe toată suprafața ecranului, apare chipul

unui cruciat, purtînd casca teribilă pe cap, cu viziera ridicată, exprimînd o bucurie feroce a izbînzii, cîntînd un imn de slavă, cu gura larg deschisă, dezvălînd dinți mari, albi, sănătoși, de o cruditate sublimă și înfrîntătoare. Sau scosese trimșorul polonez la Malbork; pînătrînd în enigmaticul castel, al cruciatilor, înfrîntat de cășugări farnasii, de lumii multiforme, de zgomote amenințătoare, el sînt anunțat, repetat, printr-o formulă protocolară, cu o rezonanță de mîreție și spăime: „Soli regeli Poloniei la Marea Maestru”.

Unde regișorul se îndemnează oarecum voit de la maniera „volosă” de prezentare este în descrierea înrozilor bestiale a cășugărilor. De Löwe în special, fiindcă ura și repulsa stricte au un ecou apropiat. Intenția de a denunța cu violență pe cei care anticipează rafinamentul modern în tocură și umilire al fantezmei este evidentă.

S. DAMIAN

Romeo, Julieta și întunericul



Distina cu nenumărate premii internaționale (Marele Premiu la Festivalul de la San Sebastian, premiul pentru cel mai bun scenariu la San Francisco, etc.) filmul lui Jiri Weiss se impune ca o realizare de seamă a cinematografului cehoslovac. Tema, destul de mult dezbatută, conține accente inedite. Înspriș din povestirea lui Jan Otčenasek, filmul (scenariu Jiri Weiss, Jan Otčenasek) își plasează acțiunea în zilele protestatului hitlerist asupra Cehoslovaciei, în vara lui 1942. Pe fundalul atmosferei de teroare întretînută de fasciști, se dezvoltă idila dintre tînărul ceh Pavel și Hanka, o evreică prigonică. Așezînd-o pe fată, Pavel trece prin etape grele, simțind de responsabilitate deșănțate în urma uciderei protectorului Heydrich. Lumea întunecată nu izbucnește însă să altereze trăsăturile nobile de caracter ale adolescentului. Sentimentul de solidaritate se dezvoltă fetei, de-a lungul filmului, în dragoste intensă, pură, a cărei fîcără și va stînge doar prin uciderea Hankii.

Jiri Weiss, artist sensibil, echilibrat, a încercat să redea cu plîmătate sentimentul de trașim sfîșietor, descriînd în iubirea plîmădită strivă brutală, sensuri adînci, cu valoare mai generală, ce denunță cu vehemență lumea întunecată a lumii dezmățate hitleriste. Pavel apare ca un adolescent hotărît, cu oarecare experiență de viață, perspicac și oarecum brutal. Hanka, la tînăr și inteligentă, solă matrișă de suferință tot timpul încoadată. Fără foarte rar apar în film explozii de veselie, rar erori ută curțea dramatică a evenimentelor. Regizorul subliniază, prin comportarea personajelor, normele și austeritatea imprimată de fasciști, nesurancă ce a planat în acei ani asupra fiecărui patriot ceh. Subiectul alunecă în suspensiv, scene de tensiune, sîbru realizate, urmînd fidel linie constructivă clasică a subiectului dramatic.

Povestirea pe planuri disparate creează senzația relatării autentice, conturînd detaliu și cuprînzînd nuanțe revelatorii, profund ascuzătoare. Intreaga nouă și construită pe tehnica contrapunctului. Eroina este înzestrată cu nemăsurată ete de viață și motivație fermecătoare; îi place să rîdă, să se plimbe și să danseze. Lumea întunecată îi curmă însă brusc toate posibilitățile de a-și trăi viața frumoasă maturizînd-o nefirește. Pavel cercuie de asemenea un drum sinuos, căci e un tînăr în fața căruia stau pune probleme ce depășesc înțelegerea firească a vîrstei.

Caracterul modern al năvălilor lui Otčenasek s-a tradus în film printr-o tratare clasică, cu o acțiune riguroasă gradată și personaje constante.

Interpretarea deosebit de izbucnită a tînărului actor Ivan Mistrík și Daniela Smutná contribuie la realizarea unor excelente momente dramatice. E suficient să amintim scena în care eroii uită pentru o clipă de zidurile strîmte ale mansardei, imaginîndu-se proiectați pe cer, prîși într-un dans înmărmurit, plin de speranțe, sau de momentul în care Hanka, dorind să-l salveze pe Pavel, năvălește singură, demnă, senină, în întîmînarea morții.

Sobru, convingător, excepțional interpretat, filmul lui Jiri Weiss se dovedește actual, denunțînd fără cruțare oricîle fantezme.

Un Iupiter al zilelor noastre

Un film despre alimentarea consumatorilor cu energie electrică nu poate fi dect un film științific, cu manometre, densimetre, cifre și procente, cu siluete de termo și hidrocentrale, izolatori giganti și linii de înaltă tensiune, care se profilează pe ecran. Și totuși...

De la prima scenă, de la titlu, de la primele fraze comentariului subtil și spirituos, „UN JUPITER AL ZILELOR NOASTRE” este o metaforă cinematografică închinată sistemului energetic național. Scenarist și regizor, Mirel Iliescu a realizat o feroce simbioză între știință și poezie.

Poetia filmului reiese, însă, din însăși concepția sa regională. Mirel Iliescu a depășit cadrul strîmt al camerei de spectacol, al tehniciștilor, și a pătruns — odată cu electricitatea — în viața cotidiană. Ceea ce îi dă posibilitatea să înfățișeze succesele noastre în electrificarea și industrializarea țării. Una după alta se perindă în fața ochilor mărețele construcții ale centralelor electrice. Fulgerul se năste din apă, în turbinele Blazului — perla colerului nostru energetic — și vine cîmpline să hrănească uzinele, să lumineze tuburile fluorescente de pe marile buldo-verde, să aprindă lampa lui Iliel în cătunul îndepărtat din creierul mîntorilor. Bun prilej pentru regișor să-și dezvolte fantezia. Un tînăr de deștepător, o așază pe balconul vînzător — lumină — cu pianofortul se aprinde brusc, pe fată înfățișată cu un bloc apar puncte luminoase — ferește — și imediat se aude semnalul postului de radio. Este o redare sensitivă a începutului zilei de muncă, efectele fiind obținute prin alternarea imaginilor luminoase cu fondul întunecat al nopții. Un front de lin vașoane de tramvai pălăsece urînd denoul — pulsul metropolei O bană rălăntă, o roată dințată, apoi altele, din ce în ce mai multe și mai mari, se învîrtesc din ce în ce mai repede — industria își cere și ea porția de curent. Disapecerul ve-

Florin Z. FLORIN

Mihai TOLU

Există actori care ne farmecă și ne impun prin înviziibilitate. I-am văzut odată în regie Lear sau în Ștefan cel Mare și strălucirea majestuoasă a prezenței lor a lăsat în noi o urmă de nesters pe care o vom duce prin ani, uneori toată viața. Există apoi actori al căror glas aparte, unic, ne încîntă ca sunetul unui instrument inimitabil. I-am auzit odată roșind monologul lui Don Carlos și roșind pe care o aveau în seara aceea cuvintele ne-a descoperit pentru todeauna cîte înfîlșăm brutale și delicate se ascund într-un adevăr. Totuși nu aceștia sînt actorii care în primul rînd întrețin viața teatrului, ca organism, ca funcțiune într-o cultură, ci aceia care știu și pot să facă din trupul, din glasul, din simțămîntele și viziunea lor expresia concretă a celor mai diverși eroi. Nu ne seduc prin frumusețe, nu ne cucereșc prin distincție, dar în schimb sînt singurii care pot interpreta „comuni”. Ștefan Ciubotărașu face parte din rîndurile lor. I-am văzut în ultimele stagii în Luca din „Azilul de noapte”, în tătă din „Omul care aduce ploaia”,

Mihai TOLU

ȘTEFAN CIUBOTĂRAȘU în spectacolul „Prietenă mea, Pix“

Există actori care ne farmecă și ne impun prin înviziibilitate. I-am văzut odată în regie Lear sau în Ștefan cel Mare și strălucirea majestuoasă a prezenței lor a lăsat în noi o urmă de nesters pe care o vom duce prin ani, uneori toată viața. Există apoi actori al căror glas aparte, unic, ne încîntă ca sunetul unui instrument inimitabil. I-am auzit odată roșind monologul lui Don Carlos și roșind pe care o aveau în seara aceea cuvintele ne-a descoperit pentru todeauna cîte înfîlșăm brutale și delicate se ascund într-un adevăr. Totuși nu aceștia sînt actorii care în primul rînd întrețin viața teatrului, ca organism, ca funcțiune într-o cultură, ci aceia care știu și pot să facă din trupul, din glasul, din simțămîntele și viziunea lor expresia concretă a celor mai diverși eroi. Nu ne seduc prin frumusețe, nu ne cucereșc prin distincție, dar în schimb sînt singurii care pot interpreta „comuni”. Ștefan Ciubotărașu face parte din rîndurile lor. I-am văzut în ultimele stagii în Luca din „Azilul de noapte”, în tătă din „Omul care aduce ploaia”,

Dacă în celelalte comedii — să parafrazăm — „negre” ale lui Moliere, Avarul, sau Impostorul, autorul nu-i creează pe Harpagon și pe Tartuffe dect pentru a-i distruge și dacă, în general, celelalte piese reprezintă demonstrații, erori, prin reducere la absurd, a unei erori, erori căreia îi cad victimă personajele, aruncarea în aer cu un hohot înviziibil sau jubilat de ris a universului fictiv, monovalent și obsesiv pe care orice pasune într-o pseudodemurgie îl creează substituindu-l realității, (de aci permanența „aparenței” în comedie), Mizantropul este investiția lui Alceste — Cavaler al Intransigenței, — confirmarea „singurei pasiuni care nu pune oamenilor înfrînți în raza ei masca propriei aspirații, ci dimpotrivă, le smulge orice aparență scruindu-le cu viditate, chiar dureroasă, chipul, pasiunea adevăratului. Căci acesta este pasiunea lui Alceste, pasiunea adevăratului; pentru el adevărul nu reprezintă numai o exigență intelectuală ci o necesitate temperamentală, nu e numai un principiu sau o aspirație ci o tendință fundamentală. Îl caută înverșunat în oameni și fapte, sperînd uneori că nu-l va găsi, dar numai din fiecare dată, cu orice risc, proclamîndu-l în totdeauna ca o victorie, cîștigată cu orice preț, chiar cu cel al înfrîngerii; nu poate trăi dect în lumina lui certă, în claritatea lui sigură, către strălucirea lui infailibilă se îndreaptă todeauna, cu un drum violent și fără neamde, aruncă, cu voluptate chinuții, în făcără lui purificatoare toate lăzurile și compromisiștrile în schimbul unei singularități incoercibile. Singurătatea, de, eci în drumul lui chiar spre adevăr Alceste trece, ciocnindu-se de opacitatea lor inescuzabilă, printr-o imensele umbre proiectate de contemporanii săi. Considerînd că masca a devorat chipul omului pervertindu-i adevărul în rigiditate labilă a convenției, Alceste vîrtilează apariția incrimențată și schimbătoare a ceremoniei pentru a izbăvi realitatea omenească. „O cîi mi sînt de urite aceste mîncăcheri / Aceste ipocrite discursuri și pîreri / Urăsc pe iscusiiți cu mbrășișări abile / Palavragii anabili de vorbe inutile / Maestrii-ai politeji cu gestul socotit”. Dar masca odată sfîșiată, caligrafia impietrită a ceremoniei sfîrșită, Alceste contemplant îngrozit, erou tragic al autenticității, chipul autentic de o nuditate meduzantă al curteanului secolului al XVII-lea. Tulburînd intensiv, pentru a descoperi adevăratele relații dintre oameni, choreografia mecanică și conștientă, lui Alceste i se dezvoltă bucurium convulsiv al inferosului contradictoriu și convergente ale nobilimii: „Mă îndispun de moarte și chinul mi-ă dînc / Cînd văd ce fel de oameni în jurul meu se string / Văd lăsa lîngășire, trădare prea adese / Văd crîntă nedreptate, mărunte interese”. Pe ruinele aparențelor nimicite de eroul său, autorul reconstruiește o realitate socială, societatea absolutismului francez pe care o numește eufemistic vremea noastră — „secolul” sau „timpul nostru”. Dar Alceste nu poate accepta, prin temperament și din principii, realitatea degradată a cărei imagine stilizată o respinșese și de aceea fulminează, cu o furie blasfematorie de profet laic al umanului împotriva oamenilor dezumanizați. Pentru Alceste toate posibilitățile populariză spre „da” sau „nu”, el anatemizează cu trașim pe „înșă”, dubitativul „poate” este exilat și dubiul este pentru el un supliciu și o aberație), proclamă culoarea defăimînd nuanța, dar într-o epocă în care nuanța nu însemna o delimitare ci o concesie, nu o precizare ci un echivoc, iar semnul întrebării ascundea așezarea implicată a unei viitoare licențe: „Căci am sau n-am dreptate”. Dacă valorile n-ar fi existat, Alceste le-ar fi inventat. Valorile fundamentate, ordonează și justifică o atitudine, o existență, o personalitate; pentru el confuzia valorilor este dez-agregarea universului moral, haosul etic („Căci orice stimă are o pricină anume, / Nu mai stimezi pe nimeni, stimînd o-ntrăgă lume”), de aceea respinge, incornptibil dinaintea revoluției, ispită indulgenței, opînd pentru aceea negativă dar creatoare, singularitățile dar solidară a înfrîngerii: „Și n-am să crîș pe nimeni, oricine ar fi el” Alceste nu acordă circumstanțe atenuante, căci pentru el orice circumstanță atenuantă este o concesie, orice concesie este prăbușirea, într-o epocă în care compromisul căpătase demnitatea principiiului, iar concesia desăvîrșirea

SUGESTII PENTRU REPERTORIUL

unei misiuni față de sine și, mizantrop solidar, față de oameni: aceea de a se realiza — printr-o autodemurgie severă — ca om autentic, lumea umană umanizată de principii și de a determina prin însăși existența sa — existența sa și un munit — metamorfoza în omeneș a contemporanilor săi, iar în caz de eșec, a salva, singur, ideea de umanitate, depunînd ca mărturie tînăr și destinul său.

Dar fiecare în farsa sa: Moliere își joace lui Alceste o farsă: iată de ce-l determină autorul pe Alceste s-o îndrăgească pe Celime; Moliere încearcă să-și prindă personalia lui Alceste masca grotescă pe obraz silind-l pe însetatul de certitudinile să iubească echivocul însuși, pe întransigent — complicata, consecvență însăși — versatilitatea. Ori-cărui farsor îi este însă necesar un complice: luciditatea celui păcălîit, care, dacă nu e convîns — în glumă — să se eclipseze, prezența ei tulbură — n-are haz — jocul comic. Masca grotescă nu adere la chipul lui Alceste, căci prin gîurile orbe ale ochilor ei străbate o privire lucidă, care luînd act de o dramatică contradicție pasională împiedică metamorfozarea acesteia într-un comic paralog sentimental; lui Alceste propria natură umană nu-i poate

luciditatea îl împiedică să creadă, înlocuiesc motivele; iar el însuși dovede să fie complice propriei naturi trădătoare, cîntînd inutil, printr-o solistică afectivă a cărei natură n-o ignoră, să-și demostreze o iluzie la cărei caracter fictiv îl știe, încredînd zadarnic, printr-o victorie dezastruoasă asupra lui însuși dar glorioș imposibil, să ia apariția drept realitate. „Știi-ă să-mi pară că îmi purtă credință / Și să vă cred din suflet cu îmi voi da silință”. Alceste nu reușește să se frîdeze: dialogul său cu sine, în care încercase să trișeze șoptînd alter-ego-ului său argumente împotriva sa, înțețează și nu se mai aude dect glasul din care vibrațiile pasiunii n-au dispărut dar s-au armonizat într-o unitară claritate, cerînd dragoste, identic cu sine, să reprezinte desăvîrșit totul sau să se prăbușească în nimic: „dacă nu reușii să gășii... totul în mine cum gîșesc eu totul în dumneavoastră, vă refuz”. Alceste părășește scena părășind și societatea, fuge dintre „lupi” în „deșert”, „departe-n lume”, unde undeva marile aripi nu-l vor împiedica să umble, un incert undeva unde monstruoasă puritate se va armoniza întregindu-se ipotetic unei realități necunoscute, și cortina cade asupra unui refuz total. Alceste se realizează în eșec. Dar cu un secol înainte revoluției franceze, într-o so-

Artistul emerit Ștefan Ciubotărașu (Mastacan) și Anza Pellea (Andrei Sava), într-o scenă din „Prietenă mea Pix” de V. Em. Galan.

spontan, cu un aparat de expresie umilitor de simplu și de adevăr. În puțînța de a crea cu o unealtă atît de obișnuită un om alit de bogat am recunoscut amprenta remarcabilului artist care este Ștefan Ciubotărașu. Nu o clipă actorul n-a căutat gestul apăsat, stilul violent, deși ele aveau mai multe șanse de a se face aplaudate dect discreția, înțelegerea și ironia și spiritul critic cu care el a dat viață personajului. Chiar în scenele care-l cereau interpretului să expună „teoretic” punctul de vedere al personajului de-a lungul unui joc de contraste abrupte, Ștefan Ciubotărașu a năvălit replica în variație tonuri intermediare și a găsit nenumărate gesturi și priviri dintre cele mai naturale pentru a sublinia procesul complicat pe care-l străbate eroul său. Lucrul se vede foarte bine în scena din actul II (discuția Mastacan-Andrei) unde violentele dezbateri de principii riscuă să alunge pentru o clipă din pieșă substratul uman, cu adevăr dramatic al înfrîngerii celor două personaje. Dar surpriza dureroasă a unui pînă la vestea că acesta l-a părășit, revolta furioasă a unui om autoritar și plin de prejudecăți care, crezînd că face totul pentru țiu său, iubindu-l îl jignește de fapt brutal, suferința unui tătă orgolios care-și apăra concepțiile retrograde puterice izbite, cerînd ajutor și refuzînd un timp să-l primească — toate acestea dă un accent viu, în același timp tandru și grav, ideilor despre răspundere, despre educație, despre generozitate roșite de interpret.

B. ELVIN

joca o farsă, căci luciditatea sa, măsurînd distanța contradictorie dintre tendințele și aspirațiile lui, se opune transformării unui patetic, dialectic antagonism, într-o hilarant rigidă inconsecvență; sau acțiunea lucidității comicul se dizolvă, grotescul se fărîmîtează, masca neputincioasă cade: „Și oricît aș arde-n par, sînt primul care pot / Să-i văd deschis purtarea și s-o acuz, scot / Și totuși, orice-ăș zice și orice-ăș face / Sînt slab, o spun pe față / E limpede: îmi place”. Pe Alceste propria sa natură umană nu-l păcălește ci îl trădează. Alceste respinge orice trădătoare amăgire (luciditatea are și ea pe ai săi don Quijote) păstrînd o singură, fidelă sieși, speranță: aceea că prin iubire Galatea (orice îndrăgostit este Pygmalion) va fi totuși modelată: „și fără îndoială făcără mea îi va purifica sufletul de viciile timpului”. Dar printr-o dialectică a pasiunii, luciditatea, aliat al lui Alceste care l-a eliberat din ridicol, devine pentru el un vrăjmaș care-l ține prizonier în dramă. Alceste se știe trădat de propria sa natură, care, prin dragostea pentru Celime îi frîșe pe un drum pe care, alături de el, atîngîndu-i umărul, merge și concesia, vede cu claritate cum calea sa rectilinie coboară degradîndu-se în lăse simuzoități a căror amplitudine este riguros măsurată de luciditate, cum în comportamentul său pretextele, în cor-

ciutate înjustă alată la solștișu, eșecul unui individ care afirmă umanitatea prin negația absolută a acestei societăți, delinindu-se împotriva ei, este un eșec glorioș. În acel moment al istoriei, negația absolută era constructivă; demasca. Individul — era totuși singura posibilă. Cu toate acestea genul lui Moliere a intuit, uluito, ceea ce este pasiv în ceea — atunci — ofensivă pasiv în ceea ce este individualist în ceea ce revolta individuală. Busola lui Alceste indicînd mereu Absolutul, el se rădăcește în real, încurcîndu-se înextricabil în rețeaua scopurilor și a mijloacelor. Fascinația absolutului inhibă acțiunea asupra realității dialectice, inamulata amăgitoare lumină a absolutului proiectată asupra oricărui act pentru a-l purifica, îl sterilizează: în procesul lui Alceste — cu „un famer” eroul nu acționează, lășind Adevărul să-l pledeze cauza îl pierde. „Nici un pas n-o face... Nu voi mișca un deget... căci am sau n-am dreptate”. În perspectiva absolutului complexitatea reală a fenomenelor este umbră și dispăre, lășînd numai conturul acestora de o puritate schematică fictivă iar Alceste își creează un univers stabil, neplănit, steii și sîrac de cerului, a căror claritate adevărată simplă o apăară cu teamă și înverșunare de umbra vrăjmașă a oricărei îndoeli. Alceste identifică eronat realului cu compromisul. De ceea Moliere își pedepșește totuși, deși cu infinită compasiune, mult îndrăgîntul erou. Din oglinda în care Alceste își scrutează necruțător chipul, confruntîndu-l cu cel al Omului, și în fața căreia înfrize cu o, da, narcisistă zăbavă îi zîmbește — nevăzută înșelă de erou — Comedia Zîmbește cînd vede că Alceste nu analizează realitatea cerîndu-i uneori numai confirmări, că „altă pars” nu este niciodată ascultată. „Ba eu vreau să mă supăr, și nu vreau să ascult”. Pierzînd procesul în care dreptatea era de partea sa, condamnat la amendă, filantropul dezamăgit primiește cu dureroasă satisfacție justificarea mizantropice sale, făcîndu-și din suferință o voluptate și o autoritate, iar din singurătate un viciu și un imperiu: „dar pentru douăzeci de mil de franci voi avea dreptul să blestem natura umană și să-i port o ură nemuritoare”. Dar poate că de fapt voise să-și piardă. Alceste provocă orice cea ce nu dorieșă să constată. Prevenit că-și va pierde procesul, el exclamă provocator, făcînd din înșelăciune sa, bazată pe eficiența Dreptății în sine, o capcană în care este convîns că inșiștia contemporanilor săi va cădea: „oricît mă costă, să văd sînt dornic iată / Așa, de frumusețe, cum pierd de astă dată”. Ineficient și pur, Alceste preferă să piardă pe plan real pentru a putea cîștiga pe plan absolut. Comedia tragică a Absolutului.

Dina GEORGESCU

Traducerile în versuri sînt ale Ninei Cassian (Moliere: „Opere”, vol. 3, E.S.P.L.A., 1936); celelalte nu aparțin.



Artistul emerit Ștefan Ciubotărașu (Mastacan) și Anza Pellea (Andrei Sava), într-o scenă din „Prietenă mea Pix” de V. Em. Galan.

Din creațiile ultimei stagiuni

De la începutul pînă la sfîrșitul piesei, Ștefan Ciubotărașu ne surprinde prin ușurința cu care preface un personaj într-o prezență umană, prin puterea de convingere pusă în transformarea acestuia. Iată de exemplu scena din finalul piesei. E un eșec de lumină într-o zi cu soare mult, prin care treci bucuria și înțelegerea pămîntului. Mastacan așteaptă și speră să-și întâlnească fiul, dar alii că Paul a fost în preajma lui, și dacă nu l-a ocolit nici nu l-a căutat. Nu știu cîte cuvinte roștește în clipa a ceea interpretat. Dar fața lui, glasul, incoercivitatea obosită a umelilor, reata în chip emoționant o lină care conștie că a trăit pe un morman de adevăruri alterate și are sentimentul vinovat că a lăsat prea multe umbre și neînțelegeri între el și lume și că, sincer, aspira la o nouă etică. Trebuie ca un artist să fie purtătorului unei ample experiențe de viață pentru că să poată vorbi cu atita naturalitate despre dragoste, despre copii, despre suferință, despre greșelile care apasă o existență și despre puterea de a triumfa asupra lor. Trebuie ca un artist să poată înțelege o viață de om în elanurile și sentimentele ei pentru ca glasul lui să treacă alături de direct dîncolo de sine spre ceilalți, cu o mereu reînnoită forță de expresie. În „Prietenă mea, Pix”, Ștefan Ciubotărașu confirmă odată mai mult aceste însușiri care-l așază cu depline drepturi în rîndurile celor mai înzestrați dintre actorii noștri.

B. ELVIN

EUGEN JEBELEANU

Lui Salvatore Quasimodo

Ţie, acelu care cinşi viaţa şi morţii ce priveş spre viaţa noastră ca spre un fluviu de lumină ce-i salvează...

Milano, 12 iunie 1961.

Fericirea unor unităţi statistice

Familia Garry alcătuieşte o „unitate statistică” la categoria somaj. Ziarul „Washington Post and Times Herald”, înclinat spre studii statistice, a scos din topian o singură unitate, a pus-o sub microscop şi i-a studiat evoluţia...



Al. G. M. PERES CORONADO (Guatemala) „Robie”

Anul Tagore

Personalitatea marelui indian

Sub titlul Gitanjali (Of-randa lirică) apărea, în 1912, cea dintâi culegere de poeme a lui Rabindranath Tagore...

vedere obiectiv. În Rusia, de exemplu, încă din 1914, concomitent cu mitul misticismului şi simbolismului lui Tagore...

glia, dar în loc de a urma dreptul, pentru care fusese destinat, se leagă definitiv şi adinc de literatură, poposind asupra operelor marilor rezişti englezi...



Uriaşul ecou european, inclusiv în ţara noastră, al poeziei lui Tagore...

Corespondenţă din Praga

Vara, în Cehoslovacia, este anotimpul marilor festivaluri artistice. Se ştie că „tonul face muzica”. Aici, dimpotrivă, s-ar zice că tonul îl dă muzica...

Horia LIMAN

PREZENTE ROMINEŞTI

„Trei generaţii” în italianeşte

Interesul deosebit pe care publicii şi intelectualii italieni îl arată cătorilor literari noştri actuali s-a manifestat de curând, odată mai mult, printr-un important eveniment...

Advertisement for 'TRE GENERAZIONI' exhibition, featuring a poster with a portrait and text in Italian and Romanian.

- CONTRAPUNCI
R. D. Germană
In seara zilei de 31 august 1939 postul de radioemisie din orasul german Gleiwitz a fost atacat de un grup de oameni înarmaţi...